

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A FINANČÍ

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Analýza příjmů venkovských obcí

Vedoucí diplomové práce
Doc. Ing. Milan Jílek,

Autor
Bc. Alena Dušáková

2012

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Alena DUŠÁKOVÁ**
Osobní číslo: **E10497**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Analýza příjmů venkovských obcí**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Analyzovat a zhodnotit výši, strukturu a dynamiku příjmů venkovských obcí v ČR.

Postup zpracování:

1. Zásady financování místních rozpočtů.
2. Obce v České republice. Systém financování obcí v ČR. Daňové, nedaňové a dotační příjmy obcí.
3. Venkovské obce, jejich vymezení a specifika.
4. Příjmy venkovských obcí, výše, dynamika, struktura, zhodnocení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

50 - 60 stran

Forma zpracování diplomové práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. Binek, J. et al. Venkovský prostor a jeho oživení. Brno: Georgetown, 2007. 144s.
2. Jílek, M. Fiskální decentralizace, teorie a empirie. Praha : ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s.428. ISBN 978-80-7357-355-3.
3. Peková, J. Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha : Management Press, 2003. 376 s. ISBN 80-7261-086-4
4. Provazníková, R. Financování měst, obcí a regionů, teorie a praxe. Praha : Grada Publishing. 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-2097-5
5. Časopis Obec a Finance, vydavatelství Triada. ISSN 1211-4189

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce:

1. března 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2012

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací These.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13. 4. 2012

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce doc. Ing. Milanu Jílkovi, Ph.D. za jeho pomoc a cenné rady při zpracování diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	3
2	Literární přehled	4
2.1	Financování na úrovni územní samosprávy	4
2.1.1	Klasifikace příjmů	6
2.2	System financování obcí v ČR	9
2.2.1	Daňové příjmy	13
2.2.1.1	Rozpočtové určení daní	15
2.2.1.2	Místní poplatky	20
2.2.2	Nedaňové příjmy	22
2.2.3	Vlastní kapitálové příjmy	23
2.2.4	Přijaté transfery - dotace	23
2.2.5	Návratné příjmy	26
2.3	Obce v ČR	28
2.3.1	Venkovské obce a jejich vymezení	30
3	Metodika	33
3.1	Analyzované údaje	33
3.2	Metody výpočtu	38
4	Analýza příjmů venkovských obcí	39
4.1	Daňové příjmy	46
4.1.1	Místní poplatky	48
4.1.2	Daň z nemovitostí	49
4.2	Nedaňové příjmy	54
4.3	Kapitálové příjmy	57

4.4	Přijaté dotace	59
4.5	Porovnání vývoje příjmů a výdajů obcí	64
4.6	Diskuse	66
5	Závěr	68
	Summary	70
	Přehled literatury	71
	Seznam tabulek a grafů	73

1 Úvod

Česká municipální struktura je charakteristická velkým počtem malých obcí. Převažující část území státu je tvořena venkovským prostorem, který má specifické ekonomické, sociologické, politické, demografické a další charakteristiky. Podmínky pro život jsou zde poněkud odlišné od městských oblastí. Při zabezpečování veřejných statků je třeba pokrýt větší území s menší hustotou obyvatel, což sebou přináší mnohdy menší efektivitu. Ovšem z hlediska rozvoje ekonomiky má i tento prostor svůj nezastupitelný význam a rozhodně i potenciál. Především v posledních letech se rozvíjí mnoho teorií o vymezení venkova pro regionální i mezinárodní srovnání takto označeného území. Je to motivováno snahou o vyrovnanou životní úroveň a odstranění disparit mezi venkovskými oblastmi celého státu či Evropské unie. Proto se tato práce zaměřuje na ekonomickou situaci venkovských obcí z hlediska jejich příjmů. Alokace těchto prostředků je v současném modelu financování územních samospráv rovněž důležitým prvkem politiky regionálního rozvoje.

Cílem této práce je zhodnotit výši, dynamiku a strukturu příjmů venkovských obcí. Hodnoceným obdobím jsou roky 2001 – 2008. Samotné vymezení venkovských obcí je převzato od jiných autorů, jelikož v podmínkách České republiky pro tuto práci vyhovuje. Na souboru venkovských obcí jsou analyzovány jednotlivé třídy jejich příjmů. Dochází i k vzájemnému porovnání několika kategorií obcí, které mají společné charakteristiky populačního vývoje.

Východiskem práce je teorie veřejných financí a fiskální decentralizace. Dále je pozornost zaměřena na vymezení jednotlivých příjmů, které může obec získat na zajištění své samostatné i přenesené působnosti. Důležitým prvkem, který ovlivňuje zejména výši daňových příjmů obcí, je především vyvíjející se legislativa. V další části je popsána metodika zpracování této práce, na jejímž základě je provedena samotná analýza příjmů venkovských obcí. Ze zpracovaných údajů o fiskální situaci venkovských obcí jsou posléze vyvozeny závěry.

2 Literární přehled

2.1 *Financování na úrovni územní samosprávy*

Finanční systém jednotlivých článků územní samosprávy tvoří její územní rozpočet a mimorozpočtové fondy, a to na municipální i regionální úrovni. Je součástí celkového finančního systému v dané zemi. Územní rozpočty, tzn. rozpočty obcí a vyšších stupňů územní samosprávy, stejně jako mimorozpočtové fondy jako decentralizované peněžní fondy na této úrovni, jsou součástí rozpočtové soustavy. Územní rozpočet označuje rozpočet obce a kraje, tedy jde o rozpočet na decentralizované úrovni. Způsob financování územní samosprávy se liší v každé zemi podle jejích specifíků. Základní požadavky na finanční systém územní samosprávy zachycuje Evropská charta místní samosprávy i návrh Evropské charty regionální samosprávy.

Základní principy finančního systému územní samosprávy:

- Rozhodujícím nástrojem financování potřeb jednotlivých článků územní samosprávy je roční rozpočet. Je finančním plánem na rozpočtové období.
- Vytváření mimorozpočtových fondů v omezené míře, aby nedocházelo k rozměňování relativně omezených finančních prostředků do fondů, kde jsou prostředky většinou účelově vázány po dobu rozpočtového období.
- Konzistence finančního systému územní samosprávy s veřejnými financemi jako celek.
- Určitý stupeň municipální a regionální autonomie, což znamená rozhodovací pravomoc pro územní samosprávu, ale i odpovědnost za důsledky jejích rozhodnutí. Současně to přináší určitý stupeň finanční soběstačnosti územní samosprávy.
- Přerozdělovací vztahy založené na spravedlnosti a slušnosti mezi obcemi i mezi regiony.
- Princip solidarity mezi bohatšími a chudšími obcemi a regiony.
- Průhlednost finančního systému, aby byla možná účinná veřejná i občanská kontrola.

- Stabilita finančního systému územní samosprávy, zejména ohledně počtů a druhů mimorozpočtových fondů.
- Stabilita pravidel hospodaření v delším časovém horizontu.
- Účinnost finančního systému, tzn. efektivní využití prostředků rozpočtů i mimorozpočtových fondů tak, aby byla podpořena výkonnost lokální a regionální ekonomiky.
- Administrativní nenáročnost finančního systému, což se promítá do nízkých nákladů na zabezpečení fungování finančního systému územní samosprávy.
- Určitý stupeň kontroly ze strany ústřední vlády. Dotační systém je významným nepřímým nástrojem kontroly a prosazování vlivu ústřední vlády na územní samosprávu jako nestátní nezávislý subjekt (Peková, 2004).

Peková (2011) se zabývá charakteristikou požadavků kladených na konstrukci příjmů územních rozpočtů. Příjmy územních rozpočtů jsou různorodé, ve většině zemí tvoří největší podíl z celkových příjmů příjmy daňové. Příjmy závazně třídí platná rozpočtová skladba (klasifikace), stejně jako státní rozpočet a případné mimorozpočtové účelové fondy. Obecně se považuje za vhodné, aby příjmy rozpočtů různých stupňů územní samosprávy byly:

- Dostatečně výnosné, aby jednotlivé obce i regiony dosáhly přiměřené a požadované míry finanční soběstačnosti.
- Do určité míry závislé na aktivitě obce či regionu, tedy aby je mohla územní samospráva ovlivnit. Toto splňuje většina nedaňových příjmů, například příjmy z podnikání, z pronájmu atd.
- Pokud možno rovnoměrně rozloženy v místě i čase, a tudíž umožnily plynulé zabezpečování veřejných statků.
- Plánovatelné i ve střednědobém a dlouhodobém časovém horizontu. To je důležité pro plánování objemu potřeb ve veřejném sektoru, jako jsou investice.
- Administrativně nenáročné na správu a výběr, tedy aby náklady na správu a výběr daní byly minimální.

Nenávratné příjmy územních rozpočtů jsou nejdůležitějším zdrojem financování potřeb lokálního a regionálního veřejného sektoru. Představují tvorbu územních rozpočtů na

principu nenávratnosti, neekvivalentnosti a nedobrovolnosti. Tvoří největší část příjmů územních rozpočtů a současně představují v běžném rozpočtovém hospodaření rozpočtové omezení.

2.1.1 Klasifikace příjmů

Podle Pekové (2011) se územní rozpočet člení na běžnou a kapitálovou část rozpočtu, tudíž i příjmy se třídí na běžné a kapitálové. **Běžné příjmy** územního rozpočtu se každoročně opakují, resp. většina z nich, i když ne vždy ve stejném objemu. Slouží k financování běžných opakujících se potřeb, takže hlavně na krytí provozních výdajů na zabezpečení místních veřejných statků a dalších potřeb. Lze je členit:

1) Podle charakteru na:

- a) **daňové příjmy** jako nenávratné příjmy. Daně jsou povinné platby stanovené daňovými zákony, v ČR k tomu patří i správní poplatky. Ve většině vyspělých zemí tvoří největší skupinu běžných příjmů.
- b) **nedaňové příjmy** jsou všechny ostatní příjmy, některé mohou být stanovené i zákonem.

2) Podle původu na:

- a) **vlastní příjmy**, tzn. místní daně a podle daňového určení i svěřené daně (výlučné neboli rozpočtově určené – např. v ČR daň z nemovitostí), i sdílené daně (tedy podíl na státních daních), správní daně (poplatky) za úkony územní samosprávy, které vykonává v rámci přenesené funkce, vlastní nedaňové příjmy (z pronájmu, z podnikání obce atd.), případně uživatelské poplatky atd.;

b) **cizí příjmy**:

- ◆ **nenávratné transfery** – dotace z rozpočtové soustavy, příjmy od jiných subjektů;
- ◆ **návratné transfery**:
 - využíváné v rámci rozpočtové soustavy – například krátkodobé půjčky z jiného rozpočtu v rámci návratných vazeb v rozpočtové soustavě se splatností v rozpočtovém roce, zpravidla bezúročné;
 - od bankovního sektoru, jde o krátkodobé provozní a překlenovací úvěry;

- s určením na krytí běžných potřeb, jde o krátkodobé vyrovnání běžné části rozpočtu prostřednictvím bankovního úvěru.

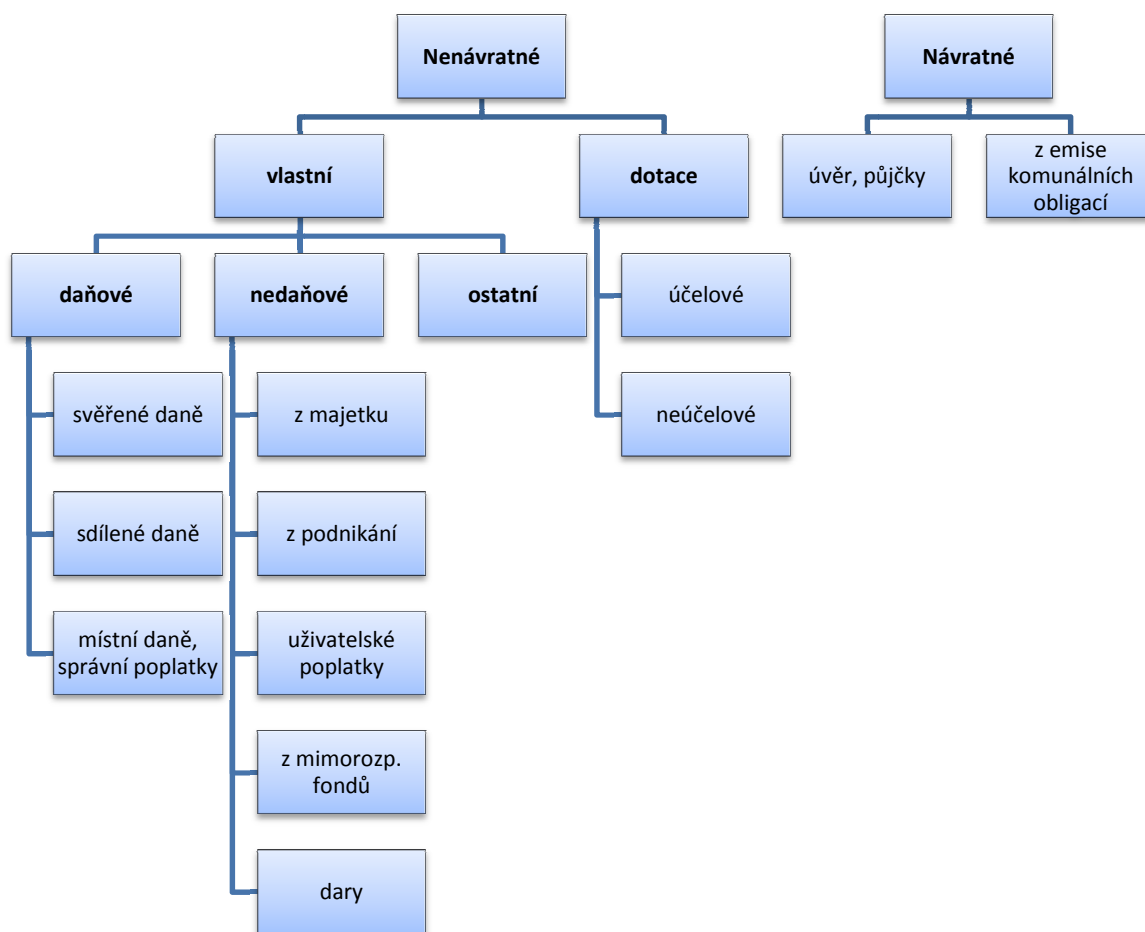
Kapitálové příjmy jsou jednorázového typu, většinou se druhově neopakují (např. investiční dotace na konkrétní investici). Zpravidla jsou účelové a využívají se k financování dlouhodobých potřeb veřejného sektoru (v lokálním měřítku), z kterých budou mít užitek i budoucí generace. Lze je členit na:

- **příjmy vlastní**, např. příjmy z prodeje majetku, cenných papírů, z majetkových podílů atd.
- **cizí příjmy**:
 - **nenávratné transfery** – což představuje dotace, např. účelové investiční dotace ze státního rozpočtu nebo státních účelových fondů, poskytované na konkrétní investice, příjmy od jiných subjektů, včetně finančních prostředků z fondů EU poskytovaných na financování rozvojových projektů.
 - **návratné transfery** – například dlouhodobý investiční úvěr od banky na financování investic, příjmy z emise cenných papírů územních samospráv, ostatní kapitálové půjčky atd.

Rovněž důležité je hledisko plánovatelnosti příjmů. Příjmy lze rozčlenit na:

- **plánované**, jejichž objem musí převládat v dlouhodobém měřítku. Protože většina potřeb v lokálním a regionálním veřejném sektoru je dlouhodobá, musí se na jejich financování získat hlavně nenávratné a dlouhodobé příjmy.
- **neplánované**, na něž se nelze spoléhat, protože jde o příjmy nahodilé. Mohou vylepšit hospodaření hlavně v běžné části rozpočtu a může dojít k neplánovanému překročení plnění rozpočtových příjmů.

Schéma 1 **Struktura příjmů územního rozpočtu**

Zdroj: Peková, 2011.

Daňové příjmy tvoří ve většině vyspělých zemí nejvýznamnější skupinu příjmů územních rozpočtů. Patří mezi běžné příjmy, jelikož se každoročně opakují a jsou i do jisté míry plánované (odhadnutelné). Jakou část z jednotlivých daní obdrží územní samospráva určuje zvláštní zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní - RUD). Tento zákon určuje druhy daní, které jsou vybírané podle celostátně platných daňových zákonů, jejichž výnos plyne celý přímo do rozpočtů obcí (svěřené daně), stanovuje i podíl na celostátně vybíraných daních, který bude příjmem obce, resp. kraje (sdílené daně) (Peková, 2011).

Sdílenou daní jsou zpravidla daně důchodové, často i majetkové. V některých zemích jsou sdílenou daní i nepřímé spotřební daně, hlavně daň z přidané hodnoty, o kterou se dělí státní rozpočet s rozpočty jednotlivých stupňů územní samosprávy. S rozpočtovým určením daní souvisí i daňová pravomoc, tzn. kdo má vliv na stanovení předmětu, základu a výše daně. Územní samospráva má většinou velmi omezenou daňovou pravomoc u svěřených a sdílených daní, aby mohlo docházet k přerozdělovací a stabilizační funkci daní. Všechny náležitosti daní jsou určeny v celostátně platných zákonech. Větší daňovou pravomoc mají územní samosprávy v rámci určitých pravidel u vlastních (municipálních) místních daní. V ČR upravuje tyto místní daně zákon o místních poplatcích (Peková, 2004).

2.2 Systém financování obcí v ČR

V soustavě veřejných rozpočtů roste vzhledem k probíhajícím reformám veřejné správy a územní samosprávy význam rozpočtů územní samosprávy. Dochází k decentralizaci a dekoncentraci kompetencí ve smíšeném modelu územní samosprávy, takže i k decentralizované odpovědnosti, rozhodování a k decentralizovanému využití hlavně alokační funkce veřejných financí.

Finanční systém obcí upravuje Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ten udává obcím povinnost sestavovat roční rozpočet. Obce si mohou vytvářet mimo to i fondy, o čemž rozhodují zastupitelstva. Tyto fondy jsou v podstatě mimorozpočtové a nejčastěji bývají zřízené za nějakým účelem. Rozpočet obce je základní finanční plán, roční bilance, sloužící i jako nástroj komunální politiky obce. Kromě ročního rozpočtu se vytváří i rozpočtové plány na kratší období a zejména se klade důraz na víceletý rozpočtový výhled (prognózu), který je rovněž zákonem vyžadovaný.

Rozpočet obcí jako peněžní fond podává pouze statický pohled na plánovaný objem finančních prostředků v rozpočtu v daném období, nebo na základě sestaveného závěrečného účtu po skončení období vyjadřuje objem finančních prostředků z tohoto předchozího období. O průběžném toku příjmů a výdajů během rozpočtového období se

vede účetnictví, které je u obcí založeno na účtování výnosů a nákladů (aktuálním způsobem). Jelikož jsou územní rozpočty součástí rozpočtové soustavy, je u nich povinné druhové hledisko třídění rozpočtové skladby, které umožňuje převod na účtování příjmů a výdajů. Rozpočtová skladba¹ v ČR upravuje způsob třídění všech peněžních operací veřejných rozpočtů, peněžních fondů obcí, dobrovolných svazků obcí, organizačních složek atd.

Rozpočtová skladba umožňuje:

- Zabezpečit jednotnost a přehlednost veřejných rozpočtů a mimorozpočtových fondů v rozpočtové soustavě.
- Analyzovat příjmy a výdaje v rozpočtové soustavě, v čase i prostorově, včetně komparace – mezi obcemi, ale i pro mezinárodní srovnání (včetně poskytování informací EU atd.).
- Sumarizovat příjmy a výdaje za celou rozpočtovou soustavu s využitím tzv. konsolidace, která umožňuje eliminovat riziko několikanásobného započtení konkrétní operace.
- Zajistit potřebné informace a jejich využití v rozpočtové politice i na úrovni územní samosprávy.

Příjmy a výdaje územních rozpočtů jsou závazně tříděny z několika hledisek třídění:

- **Odpovědnostní**, které je však povinné jen pro státní rozpočet, pro obce nikoliv. Další hlediska už jsou pro územní samosprávy povinné.
- **Druhové** třídění umožňuje propojení na účetnictví. Týká se všech peněžních operací, které třídí na jednotlivé položky.
- **Odvětvové** třídění znamená, na jaký účel jsou finanční prostředky vydávány (odvětví veřejného sektoru). Netřídí všechny operace, ale jen výdajové a u územních samospráv vybrané nedaňové a kapitálové příjmy.
- **Konsolidační** (tzv. záznamové jednotky).

¹ Rozpočtovou skladbu ČR upravuje Vyhláška č. 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě v pozdějším znění, přičemž příloha k této vyhlášce obsahuje samotné číselníky rozpočtové skladby.

Druhové třídění je základním systémem třídění v rozpočtové skladbě. Třídí operace na tři základní okruhy:

- příjmy,
- výdaje,
- financování – slouží k vyrovnávání bilance rozpočtu.

Za příjmy se považují nenávratná inkasa kromě těch, kterými se přijímají vypůjčené finanční prostředky (úvěry, příjmy z emise vlastních cenných papírů atd.). Příjmy se dělí na dvě podskupiny, a to na vlastní příjmy (běžné i kapitálové) a přijaté dotace. Podle druhového třídění se tyto příjmy třídí do čtyř tříd:

- Třída 1 – Daňové příjmy.
- Třída 2 – Nedaňové příjmy.
- Třída 3 – Kapitálové příjmy (vlastní).
- Třída 4 – Přijaté dotace, které se dále člení na investiční a neinvestiční. Toto nejsou vlastní příjmy územních samospráv.

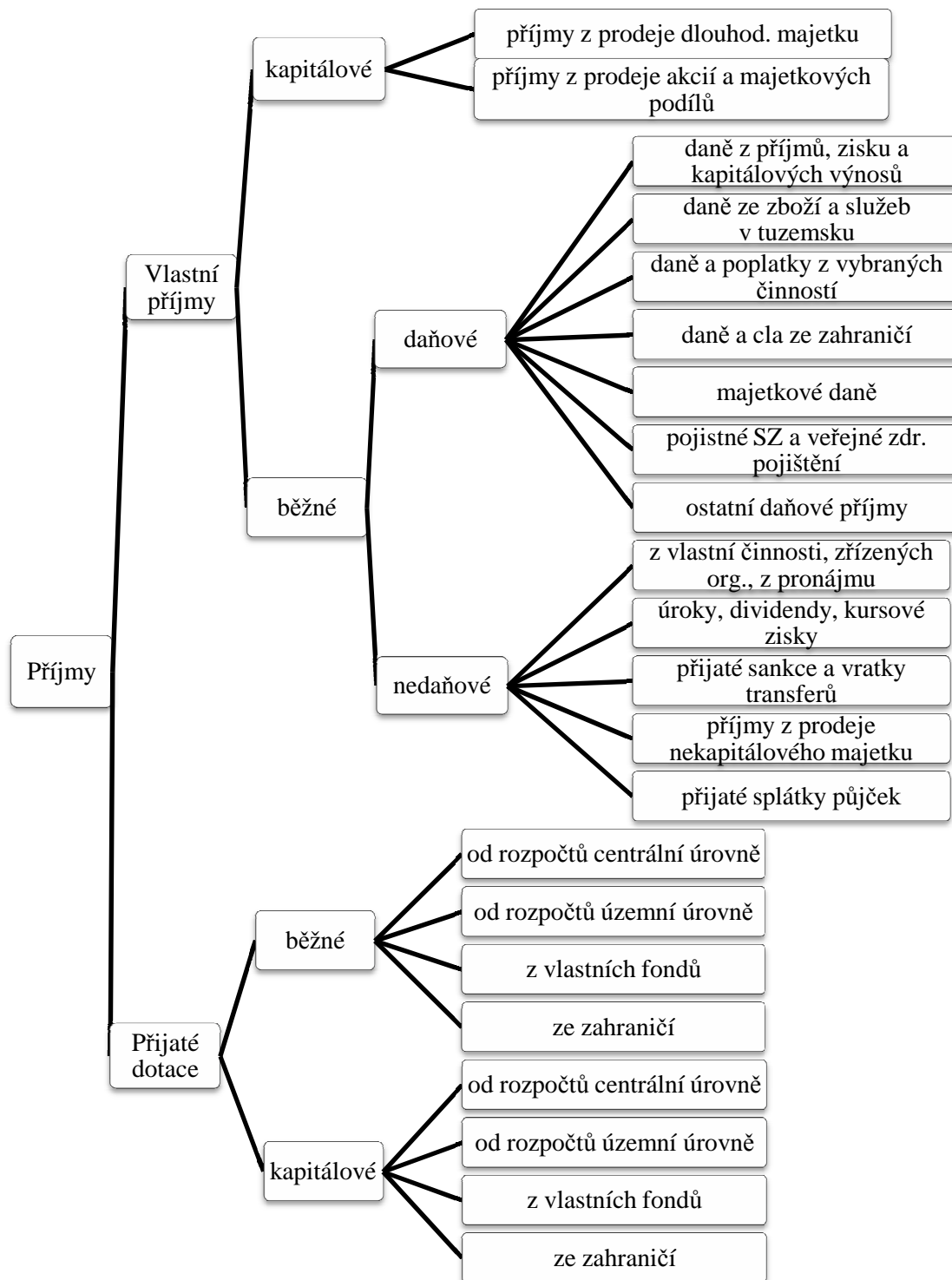
Třída 5 a 6 jsou běžné a kapitálové výdaje. Třída 8 je financování, jde tedy o operace zabezpečující financování schodku hospodaření nebo využití přebytku hospodaření.

Odvětvové třídění příjmů a výdajů se týká nenávratných výdajů a některých příjmů u obcí a krajů. Třídění je provedeno do šesti skupin: zemědělství a lesní hospodářství, průmyslová odvětví, služby, sociální věci a politika zaměstnanosti, bezpečnost státu, všeobecná veřejná správa a služby.

Nejdůležitější součástí příjmů rozpočtů obcí tvoří nenávratné příjmy. Z ekonomického hlediska je lze rozdělit na vlastní a cizí. Podle druhového třídění rozpočtové skladby do těchto vlastních příjmů patří příjmy daňové – třída 1, nedaňové – třída 2, přičemž oboje patří z ekonomického hlediska mezi příjmy běžné, tzn. neinvestičního charakteru, dále příjmy kapitálové – třída 3, které jsou zdrojem pro financování investic. Do cizích nenávratných příjmů spadají přijaté dotace – třída 4. Kromě těchto nenávratných příjmů mohou samozřejmě subjekty územní samosprávy využívat i návratné příjmy, zejména kvůli financování svých investičních záměrů. Vedle půjček a úvěrů patří mezi návratné

příjmy i pořizování majetku na leasing. Tyto návratné příjmy se sledují ve třídě 8 - financování. Toto druhové třídění příjmů je zachyceno ve schématu č. 2 (Peková, 2011).

Schéma 2 **Základní druhové rozdělení příjmů**

Zdroj: Kinšt, 2002.

Přerozdělování finančních zdrojů v rozpočtové soustavě se provádí prostřednictvím transferů a také prostřednictvím rozpočtového určení daní (RUD). Proto je kladen důraz na optimalizaci RUD tak, aby bylo dosaženo spravedlivější distribuce finančních prostředků v rámci rozpočtové soustavy při respektování rozsahu přenesené působnosti obcí – lišící se podle tří kategorií obcí², principu solidarity veřejných financí, přičemž toto ovlivňuje strukturu a objem výdajů, hlavně těch mandatorních. Územní samospráva nezajišťuje jen lokální veřejné statky, ale stále více veřejných statků národních v rámci přenesené působnosti. Vystává proto důležité rozhodnutí o optimálním přiřazení příjmů do státního rozpočtu i rozpočtům územní samosprávy, aby bylo dosaženo financování výdajů v závislosti na rozdělení odpovědnosti (kompetencí) za zajišťování veřejných statků. I přes poskytované dotace ze státního rozpočtu se obce i kraje potýkají s fiskální nedostatečností, jelikož vynakládají významný podíl finančních zdrojů na pokrytí nákladů přenesené působnosti (Peková, 2011).

2.2.1 Daňové příjmy

Podle Pekové (2011) tvoří daňové příjmy, vymezené podle druhového třídění jako třída 1, rozhodující podíl v celkových příjmech rozpočtů obcí. Rozpočtové určení daní určuje, do kterého rozpočtu daň nebo její podíl a jak velký podíl poplyne. V ČR byla legislativa upravující RUD od roku 1993 několikrát měněna ve prospěch obcí. Do roku 2001 bylo daňové určení upraveno zákonem o rozpočtových pravidlech. Od tohoto roku je v zákoně č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní, v pozdějším znění. Cílem legislativních změn bylo zvýšit finanční soběstačnost měst a obcí, stabilizovat jejich příjmy v čase, vyrovnat do určité míry dynamiku vývoje daňových příjmů rozpočtů obcí a snížit prostorové rozdíly v daňovém výnosu mezi obcemi.

Jílek (2008) určuje daňové příjmy územích rozpočtů (obcí i krajů) ČR podle zákona o rozpočtovém určení daní a zákonem o místních poplatcích. Místní poplatky jsou řazeny mezi daňové příjmy, jelikož mají obdobný charakter jako daň. Dále uvádí, že obcím připadá podíl 75,56 % na daňových příjmech územních rozpočtů, přičemž tyto daňové

² Obec se člení do tří kategorií podle rozsahu, ve kterém na ně byla přenesena působnost státní správy: 1. obec se samostatnou působností, 2. obec s pověřeným obecním úřadem, 3. obec s rozšířenou působností.

příjmy tvoří 53,2 % z celkových příjmů obcí. Obce získávají zhruba 90 % svých daňových příjmů ze sdílených daní.

Podle Pekové (2004) výše daňových příjmů, které jsou zdrojem financování veřejných statků a jsou rozhodujícím příjmem veřejných rozpočtů, záleží na rozpočtovém určení daní a na rozsahu daňové pravomoci. RUD v zákoně vymezuje, do jakého rozpočtu poplynou výnosy z patřičné daně, jestli do rozpočtu obce, kraje nebo do státního rozpočtu, jedná se tedy o svěřené daně. Kromě toho RUD vymezuje, jakým podílem se na celostátním výnosu určité daně budou podílet jednotlivé rozpočty rozpočtové soustavy, zde jde o sdílené daně. Daňová pravomoc územní samosprávy je určena zákonem a představuje vliv, jaký mají samosprávy na tvorbu konstrukce daně, jestli mohou daně uvalovat a vybírat.

Postupně se přistupuje k většímu využívání sdílených daní. Sdílené daně umožňují zvýšit finanční soběstačnost obcí a zároveň mezi nimi snižují disproporce v daňovém výnosu. V ČR se u sdílených daní zjišťuje podíl, který poplyne do rozpočtů konkrétní obci, podle přerozdělovacího vzorce, ve kterém hraje hlavní roli počet obyvatel. Jako hlavní výhody sdílených daní se uvádí:

- * Stabilita daňových příjmů rozpočtů územních samospráv.
- * Propojení výnosu ze sdílených daní důchodového typu a DPH na ekonomický cyklus.
- * Snižování nerovností v daňovém výnosu mezi obcemi i mezi regiony.
- * Zvýšení pravomoci územní samosprávy v rozhodování, jelikož mají sdílené daně charakter neúčelové dotace.
- * Nezávislost výběru daně na místě zúčtování základu této sdílené daně.
- * Centralizace správy a výběru sdílených daní umožňuje snižovat administrativní náklady na správu a výběr daní.

Sdílené daně jsou samozřejmě provázeny i nevýhodami mezi které lze zahrnout růst závislosti obcí na rozhodnutí státu, nemotivují obce k tvorbě vlastních příjmů, zmenšují odpovědnost obcí za výši svých výdajů. Tento systém může vést až k tomu, že má vláda zájem na růstu příjmů z těch daní, ze kterých jí plyne nejvíce do státního rozpočtu.

Jako svěřená daň podle Pekové (2011) figuruje v rozpočtech obcí již od roku 1993 výnos daně z nemovitostí, který plyne do toho rozpočtu, kde se nemovitost nachází. Daň z nemovitosti má stabilní výnos ale poměrně malý podíl na příjmech rozpočtů obcí. Tato daň je upravena celostátním Zákonem č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v pozdějším znění. Obce mají jen omezenou daňovou pravomoc, která se však s posledními novelami stále zvyšuje. Rozdíly v daňovém výnosu daně z nemovitostí mezi obcemi jsou ovlivněny nerovnoměrným rozložením základu daně, různými sazbami u jednotlivých druhů pozemků a staveb a osvobozením od daně z nemovitostí.

Jílek (2008) se vyjadřuje k otázce daňové autonomie obcí tak, že jen daňové příjmy z daně z nemovitostí a z místních poplatků nesou její znaky. U daně z nemovitostí se však podíl na celkových příjmech obcí stále snižoval kvůli nezohlednění inflace.

2.2.1.1 Rozpočtové určení daní

Pro praktickou část této práce je důležité popsat vývoj legislativy v oblasti rozpočtového určení daní obcím v ČR po roce 2000, aby bylo možno rozpoznat vliv legislativních změn na vývoj příjmů obcí.

Od 1. 1. 2001 vešel v účinnost nový zákon o RUD č. 243/2000 Sb. (2000), který upravuje rozpočtové určení daně z přidané hodnoty, daní spotřebních, daní z příjmů, daně z nemovitostí, daně dědické, daně darovacích, daně z převodu nemovitostí a daně silniční. Pro účely této práce jsou podstatné pouze výnosy z daní, ze kterých připadá alespoň částečný podíl rozpočtům obcí.

Výlučnými daňovými příjmy obcí zůstaly:

- celý výnos daně z nemovitostí;
- daň z příjmů právnických osob, kdy poplatníkem byla obec.

Zákon obsahoval nové vymezení daní sdílených³:

- Daň z přidané hodnoty;
- Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti;
- Daň z příjmů fyzických osob vybírané srážkou;

³ Plné znění v §4 zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní).

- Daň z příjmů fyzických osob samostatně výdělečně činných (70 % výnosu této daně);
- Daň z příjmů právnických osob, když není poplatníkem obce.

U těchto uvedených sdílených daní připadá obcím podíl 20,59 % z celostátního hrubého výnosu. Obcím rovněž zůstává 30% podíl na dani z příjmu ze samostatné výdělečné činnosti osob, které v obcích mají trvalé bydliště, a také celý výnos daně z vyrovnaní, dodatečných přiznání nebo dodatečně vyměřené daně. Každá obec se na uvedeném podílu (20,59 %) z celostátního výnosu daní podílí stanoveným procentem. Toto procento zveřejňuje Ministerstvo financí ČR vyhláškou, a to ve výši odpovídající poměru násobku počtu obyvatel obce⁴ a koeficientu velikostní kategorie obce k součtu těchto násobků všech obcí ČR. Těchto koeficientů velikostních kategorií bylo vytvořeno 14 a obsahovala je příloha zákona.

Dopadem účinnosti tohoto zákona a pozdějších novel na příjmy obcí se zabývá Jílek (2008), Peková (2011), Provazníková (2007). Období let 2001 – 2008, z něhož jsou zpracovány údaje o příjmech obcí v praktické části této práce, rozdělují tito autoři shodně na dvě části. Nejdříve je popsáno období 2001 až 2007 a zvlášť období od roku 2008, kdy došlo k významným změnám.

Provazníková (2007) zdůrazňuje, že obcím byl ponechán jen 30% podíl na dani z příjmů podnikatelů, který má působit jako motivace obcí pro podporu podnikání, a je tak alespoň z části zachována územní vazba daně. Vytvoření 14 velikostních kategorií obcí mělo zohlednit fakt, že s počtem obyvatel a velikostí obce roste rozsah její přenesené působnosti.

Pro názornost je uveden vzorec výpočtu daňového výnosu obce:

$$= \frac{\text{počet obyvatel obce} * \text{koeficient velikostní kategorie obce}}{\sum_{\text{za všechny obce ČR}} (\text{počet obyvatel obce} * \text{koeficient velikostní kategorie obce})}$$

⁴ Počet obyvatel podle bilance počtu obyvatel České republiky k 1. lednu běžného roku.

Nová úprava rozpočtového určení daní od roku 2001 přinesla větší stabilitu do rozpočtů obcí v čase a rovněž přispěla k jejich snadnějšímu plánování. Došlo k výraznějšímu zapojení sdílených daní do rozpočtů obcí, a to zejména DPH se stabilním vývojem. Obce přestaly být v takové míře závislé na proměnlivém výnosu daně z příjmů samostatně výdělečných osob. Taktéž byla odstraněna vazba na celookresní výnos daně z příjmů FO ze závislé činnosti, čímž se snížily územní nerovnosti daňových výnosů mezi obcemi.

Provazníková (2007) a Peková (2011) se shodují v tom, že zavedení nového rozpočtového určení daní přineslo většině obcí vyšší daňové příjmy na obyvatele, zhruba 80 % obcí. Naopak 22 % obcí mělo nižší daňový výnos na obyvatele oproti předchozímu daňovému určení. Podařilo se ale dosáhnout snížení rozdílů v daňových příjmech mezi obcemi, což bylo cílem změny systému rozpočtového určení. Nejvíce negativní dopad měla tato změna však na nejmenší obce do 150 obyvatel, což mělo za vedlejší cíl působit tlak na slučování těchto obcí. Tento záměr však v praxi nevyšel. Zavedení kategorizace obcí podle velikosti mělo zohlednit rozsah přenesené působnosti, toto však s sebou přineslo i problémy v podobě skokových rozdílů mezi jednotlivými kategoriemi. V praxi se to projevilo tak, že města a obce vyvíjely aktivity na získání „nových“ obyvatel, aby překročily hranici kategorie a dosáhly tak na výhodnější koeficient. Obcím, které tímto přicházely o své obyvatele, však takto nastavený systém samozřejmě nevyhovoval.

V roce 2002 zaznamenal systém rozpočtového určení daní opět změnu, byl tam začleněn i podíl krajů na celostátním výnosu daní. Pro obce to přineslo snížení 70% sdíleného podílu na výnosu daně z příjmů FO z podnikání na 60 %. Současně došlo k posílení motivace obcí podle principu zásluhovosti tak, že byla zavedena tzv. motivační složka výnosu daně z příjmů FO ze závislé činnosti. Obcím připadlo 1,5 % z celostátního výnosu této daně, přičemž tento podíl je rozdělen obcím podle počtu zaměstnanců v obci ku počtu zaměstnanců v celé ČR. Stanovení procentního podílu každé konkrétní obce bylo upraveno samostatnou vyhláškou MF ČR.

Z analýzy struktury a dynamiky daňových příjmů Jílka (2008) do roku 2006 vyplývá, že podíl DPH na daňových příjmech obcí okamžitě po jejím zahrnutí do sdílených daní dosáhl 30 %, což z ní dělalo nejvýnosnější daň pro rozpočty obcí. Zároveň se snížil podíl daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti i z podnikání. Další významné daně z hlediska podílu na celkových daňových příjmech rozpočtů obcí byly daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a daň z příjmů právnických osob, které se pohybovaly okolo 20 %. Podíly všech ostatních daní se držely pod hladinou 10 %. Daňové příjmy obcí v tomto období neustále rostly vyrovnaným tempem. Průměrný roční růst daňových příjmů i běžných dotací je vyjádřen indexem 1,08. Z analýzy je zjevné, že daňové příjmy obcí tvořily stabilizující prvek obecních rozpočtů.

Současně vidí Jílek (2008) v systému rozpočtového určení daní obcím v období 2001 – 2007 tyto nedostatky:

- U přerozdělování celkových daňových příjmů obcí bylo jediné kritérium s velkou vahou, a to koeficienty velikostních kategorií. Pro výdaje obcí není však v mnoha případech nejvýznamnější proměnou počet obyvatel.
- Mezi nejmenšími a největšími obcemi byly velké rozdíly mezi koeficienty velikostních kategorií.
- Malé obce dosahovaly nepoměrně nižších příjmů na obyvatele.
- Změny ve výši daňových příjmů při přechodu mezi velikostními kategoriemi byly skokové a u větších měst velmi vysoké.

Jílek (2008) a Provazníková (2007) zachycují, že došlo k výrazné změně v rozpočtovém určení daní od 1. 1. 2008, kdy vstoupila v platnost novela zákona o RUD, a sice zákon č. 377/2007 Sb. Oproti předchozí právní úpravě se změnil podíl obcí na sdílených daních na 21,4 % (z předešlých 20,59 %). Podstatou změny ovšem bylo odstranění výše zmíněných nedostatků systému RUD, především nerovnoměrného rozdělení daňového výnosu na obyvatele mezi obcemi. Novela také alespoň částečně zohlednila to, že výdaje obcí jsou závislé na více aspektech než jen prostém počtu obyvatel. Hlavní změnou bylo zavedení nových kritérií pro přerozdělení podílu na výnosu sdílených daní jednotlivým obcím.

Stávající kritérium podle počtu obyvatel upraveného koeficienty velikostních kategorií bylo modifikováno. Byla mu přidělena váha 94 %. Rovněž byl snížen počet velikostních kategorií ze 14 na 4 a zmírněna progresse koeficientů. Aby došlo k odstranění dříve kritizovaných skokových přechodů mezi velikostními kategoriemi, byly zavedeny tzv. koeficienty postupných přechodů mezi velikostními kategoriemi. Těmito koeficienty se vždy násobí jen ta část počtu obyvatel, která spadá do příslušného intervalu počtu obyvatel. Takto je zaručeno, že podíly jednotlivých obcí tvoří spojitou křivku bez skokových přechodů. U tohoto kritéria se také začal odlišovat výpočet pro Prahu, Brno, Ostravu, Plzeň a ostatní obce. Pro tato města zavedla novela samostatné přepočítací koeficienty v příloze zákona.

Dále byla zavedena dvě nová kritéria. Kritérium celkové výměry obce získalo váhu 3 %. Jeho použití zvýhodňuje obce s nižší hustotou obyvatelstva. Finanční přínos z tohoto kritéria se pro obce výrazně liší i v rámci stejné velikostní kategorie, za což může vysoká variabilita hustoty obyvatel v ČR. Druhým novým kritériem byl prostý počet obyvatel s váhou 3 %. Propočet konkrétního podílu jednotlivých obcí na výnosu sdílených daní se přidáním kritérií stal složitější. Tento údaj je však každoročně zveřejňován ve vyhlášce MF ČR a zjistí se jako celkový součet podílů obcí násobených vahami.

Negativní dopady této novely na příjmy obcí mělo eliminovat zvýšení sdílených daní o 4,6 mld. Kč, což představuje zvýšení procentního podílu obcí na celostátním výnosu sdílených daní z 20,59 % na 21,4 %. Nejpřínosnější byla novela pro obce s malým počtem obyvatel a velkým katastrem, v některých případech činil rozdíl až stovky procent oproti předchozímu roku, Jílek (2008). Největší nárůst příjmů ze sdílených daní zaznamenaly obce s počtem obyvatel do 300, hlavně kvůli novému kritériu výměry obce, což zvýhodnilo obce s nízkou hustotou obyvatel. Nejvíce ztrátových obcí bylo v kategoriích měst, Provazníková (2007).

Z analýzy struktury daňových příjmů včetně poplatků v rozpočtech obcí v ČR v letech 2001 – 2010 podle Pekové (2011) vyplývá, že absolutní výše daňových příjmů obcí se zvýšila a současně se pozměnila struktura podílů jednotlivých sdílených daní na

celkových daňových příjmech obcí. Podíly jednotlivých daní na celkových daňových příjmech obcí zachycuje tabulka č. 1.

Tabulka 1 **Podíl daní na daňových příjmech obcí v letech 2007 - 2008**

Rok	2007	2008
Daňové příjmy celkem	141,3 mld. Kč	154,4 mld. Kč
DPFO	28,24 %	23,77 %
DPPO	26,96 %	28,82 %
Daň z nemovitostí	3,51 %	3,30 %
DPH	34,18 %	35,49 %
Správní a místní poplatky	9,20 %	8,61 %

Zdroj: Peková (2011).

Vývoj daňových příjmů v období po roce 2008 lze charakterizovat propadem daňových příjmů kvůli dopadům hospodářské krize, což se stát snažil kompenzovat nárůstem transferových plateb. Nejvýznamnější legislativní změnou v tomto období bylo přijetí Zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, který obsahoval mimo jiné pro obce podstatnou novelu zákona o dani z nemovitostí. Ten nahradil dosavadní korekční koeficienty podle počtu obyvatel obce v rozmezí 0,3 – 4,5 menším počtem nových v rozmezí 1 – 4,5. Rovněž byl zaveden nový pojem místního koeficientu: „Obec může obecně závaznou vyhláškou pro všechny nemovitosti na území celé obce stanovit jeden místní koeficient ve výši 2, 3, 4 nebo 5. Tímto koeficientem se vynásobí daňová povinnost poplatníka za jednotlivé druhy pozemků, staveb, samostatných nebytových prostorů a za byty, popřípadě jejich soubory.“ Další novou pravomocí obcí bylo vymezení pozemků, které obec může svou vyhláškou osvobodit od daně z nemovitostí. Tato nová opatření se prakticky projevila až od 1. 1. 2009, protože obce musely vydat předem (do 1. 8. 2008) obecně závazné vyhlášky. Tato změna vedla v souladu s obecnými tendencemi ke zvýšení daňové autonomie obcí, v tomto případě u daně z nemovitostí.

2.2.1.2 Místní poplatky

U výše uvedených daňových příjmů je minimální pravomoc obcí při ovlivnění daňového výnosu. Náležitosti daní jsou upravené celostátními zákony. Jen u daně

z nemovitostí existuje možnost úpravy daňového výnosu korekčními koeficienty, ale výnos z této daně nepředstavuje pro obce významnější zdroj příjmů. Místní poplatky, které se podle metodiky rozpočtové skladby v ČR rovněž řadí mezi daňové příjmy obcí, také netvoří významnou část příjmů rozpočtů obcí, ale vykazují více znaků daňové autonomie, Provazníková (2007).

Místní poplatky v ČR jsou ukládány obecně závaznou vyhláškou obcí podle zákona o místních poplatcích č. 565/1990 Sb. v pozdějším znění. Soustava devíti poplatků popsána v zákoně zahrnuje:

- 1) poplatek ze psů,
- 2) poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt,
- 3) poplatek za užívání veřejného prostranství,
- 4) poplatek ze vstupného,
- 5) poplatek z ubytovací kapacity,
- 6) poplatek za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst,
- 7) poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, třídění, využívání a odstraňování komunálního odpadu,
- 8) poplatek za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu nebo kanalizace,
- 9) poplatek za provozovaný výherní hrací přístroj.

Přestože se nazývají poplatky, mají tyto platby daňový charakter, protože za ně nejsou poskytovány ekvivalentní služby. Jedná se o jediné neekvivalentní platby, které může svým rozhodnutím uvalit obec. Možnost jejich uvalení je fakultativní. Obec se může rozhodnout, zda konkrétní poplatek uvalí a o jeho výši rozhoduje v rozmezí daném zákonem. Celkově příjmy z těchto poplatků nejsou příliš významné a nejvýnosnějším z nich je poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, třídění, využívání a odstraňování komunálního odpadu, který tvořil na místních poplatcích v roce 2006 podíl 67,3 %, Jílek (2008).

Podle Pekové (2011) nepřesahují příjmy z místních poplatků v rozpočtech obcí v průměru 2 %, ale i přesto napomáhají snižovat napjatost finančního hospodaření obcí. Při vybírání těchto poplatků se musí obce řídit i Zákonem č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků, v pozdějším znění. Rozdíly mezi obcemi ve výnosnosti místních poplatků způsobuje přítomnost lázeňství nebo zvýšeného cestovního ruchu v některých oblastech. Současně s místními poplatky jsou do daňových příjmů zařazovány i poplatky správní a poplatky sankční, především poplatky za znečišťování životního prostředí, jak uvádí Provazníková (2007).

2.2.2 Nedaňové příjmy

Stejně jako daňové příjmy patří nedaňové příjmy územních samospráv k vlastním nenávratným příjmům. Nedaňové příjmy spadají podle druhového třídění rozpočtové skladby do třídy 2 a jsou dále podrobně členěny. Nedaňové příjmy rozpočtů obcí jsou tvořeny především:

- příjmy z vlastního podnikání,
- uživatelskými poplatky,
- příjmy sankční povahy – pokutami,
- ostatními příjmy, např. přijatými úroky z vkladů.

Příjmy z vlastního podnikání tvoří v příjmech rozpočtů obcí v ČR přibližně 10% podíl a jsou zcela v pravomoci obcí, což zvyšuje jejich odpovědnost za hospodaření. Tato skupina příjmů zahrnuje podíly na zisku podniků s majetkovým vlivem obce, např. nemocnice, podniky městské hromadné dopravy, což se evidentně týká spíše měst. Dále sem patří příjmy z pronájmu majetku, které tvoří stabilní příjem rozpočtu obce, odvíjí se však od kvality vlastněného majetku. Další možností pro obce, jak získat vlastními podnikatelskými aktivitami více finančních prostředků do svého rozpočtu, je finanční investování. Záleží na tom, kolik volných prostředků a na jak dlouho má obec k dispozici. Obce mohou své prostředky zhodnotit formou termínovaného vkladu, se kterým je spojeno minimální riziko, nebo mohou investovat do obchodovatelných cenných papírů, kde se výnos odvíjí od úspěšnosti emitenta. V ČR zatím nepředstavuje

finanční investování do cenných papírů významný zdroj příjmů, jelikož mají nedostatek volných finančních prostředků, které by mohly investovat.

Uživatelské poplatky se volí většinou ve výši, která pokryje ekonomicky nutnou výši nákladů spojených s produkcí (smíšených) veřejných statků. Nejčastěji se jedná o vodné, stočné a podobné služby, které obce zabezpečují pro své občany. Příjmy, které mají charakter **sankčních pokut**, jsou většinou nahodilé, nevýznamné a jen obtížně plánovatelné, tudíž slouží jen jako doplňkový příjem. Dále mohou plynout do rozpočtů územní samosprávy i další příjmy nedaňového charakteru, jako jsou dary, výnosy z veřejných sbírek, či přijaté úroky z vkladů. Výše těchto příjmů není významná, Peková (2011).

2.2.3 Vlastní kapitálové příjmy

Vlastní kapitálové příjmy obcí spadají do třídy 3 rozpočtové skladby. K získání těchto příjmů dochází prodejem dlouhodobě nepotřebného majetku obcí, jehož množství není neomezené. Jedná se o jednorázový příjem do rozpočtu obce, který by měl být využit pro financování potřebných dlouhodobých investic. Vlastním kapitálovým příjmem se stává i dar, který obec obdrží na financování investice, Peková (2011).

2.2.4 Přijaté transfery - dotace

Dotace a transfery představují druhý nejvýznamnější zdroj příjmů pro rozpočty obcí v ČR, jejich podíl je zhruba 25 %. Obce kromě činností v rámci své samostatné působnosti odpovídají i za výkon přenesené působnosti. Její financování je částečně zajišťováno ze sdíleného daňového výnosu, ale zejména z dotací a správních poplatků, které mohou obce vybírat za prováděné správní úkony, Provazníková (2007).

Přijaté dotace (třída 4) jsou buď **běžné** (neinvestiční), nebo **kapitálové** (investiční). Většinu dotací získávají obce ze státního rozpočtu, takže objem a struktura těchto dotací se schvaluje již při schvalování státního rozpočtu na příslušný rok. Na dotace schválené podle zákona o státním rozpočtu mají obce nárok, jedná se o tzv. **nárokové dotace**. Další skupinu dotací mohou obce získat na základě podané žádosti od jednotlivých ministerstev nebo státních fondů, jedná se o **nenárokové dotace**. Kromě žádosti je

nutné splnit i určitá kritéria a přesto, kvůli omezenému rozsahu finančních prostředků, nelze uspokojit všechny žádosti. Kromě těchto uvedených transferů mohou obce žádat i o dotace z fondů Evropské unie. Tyto prostředky jsou však poskytovány přísně účelově v rámci konkrétních projektů odvíjejících se od cílů politiky EU.

Územním rozpočtům jsou poskytovány dotace:

- Neinvestiční dotace, které slouží k financování provozních, neinvestičních potřeb, jsou obcím přidělovány formou:
 - účelových dotací, jež převažují,
 - neúčelových dotací, jejichž využití je plně v pravomoci obce.
- Investiční účelové dotace, které mají kapitálový charakter, Peková (2011).

Provazníková (2007) popisuje typy dotací, které jsou obcím přidělovány. Dotace, jež mají nárokový charakter, jsou definovány a schváleny v **zákoně o státním rozpočtu** na příslušný rok. Pokud nedojde k rozpočtové změně státního rozpočtu během rozpočtového období, mají obce na tyto dotace nárok, i v případě neplnění státního rozpočtu. Takže tyto dotace jsou stabilním a plánovatelným příjmem obcí na daný rok. Dalším možným zdrojem dotací pro obce je kapitola **všeobecná pokladní správa** státního rozpočtu, kterou spravuje Ministerstvo financí. Prostřednictvím této kapitoly jsou přidělovány zejména prostředky, které nelze zahrnout do konkrétní kapitoly státního rozpočtu. Z této kapitoly lze rovněž poskytovat i **mimořádné dotace** ze státního rozpočtu, které se vyskytují podle potřeby v průběhu roku a mohou mít investiční i neinvestiční charakter. Jedná se o použití rezerv státního rozpočtu na základě vládních rozhodnutí, nebo vyplývají z rozpočtových změn, které provází rozpočtové opatření. Kromě toho mohou být z této kapitoly poskytovány obcím i **návratné finanční výpomoci**.

Dále mohou být obcím poskytnuty nenárokové dotace běžného i kapitálového charakteru **z rozpočtových kapitol jednotlivých ministerstev**. Vzhledem ke změně legislativy týkající se sociální oblasti jsou od roku 2007 významně financovány potřeby územních samosprávných celků z kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Obcím jsou vypláceny běžné dotace na dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na

pěči a dávky zdravotně postiženým. Tyto platby obce jen zprostředkovávají, mají charakter mandatorních výdajů státního rozpočtu. Týká se to jen obcí, které jsou místem výplaty státních sociálních podpory. Další významnější neinvestiční dotace jsou vypláceny z kapitol Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství. Kapitálové dotace jsou obcím přidělovány nenárokově v rámci grantových programů jednotlivých ministerstev.

Obcím mohou být přiděleny dotace i z **mimorozpočtových státních fondů**, které jsou většinou účelové a kapitálové. Nejčastěji se jedná o dotace ze Státního fondu životního prostředí, u kterých je podmiňujícím kritériem poskytnutí vlastních prostředků obce. Rovněž časté jsou dotace na podporu bytové výstavby ze Státního fondu rozvoje bydlení. Obce mohou získat dotace i z **rozpočtů krajů**, a to jak v rámci samostatné působnosti krajů, tak i přerozdělováním některých dotací, které kraje získaly ze státního rozpočtu.

Jak již bylo zmiňováno výše další dotace mohou obce získat z **Evropské unie** vyplácené prostřednictvím strukturálních fondů. Tento druh dotací nabyl na významu se vstupem ČR do EU, nicméně je také spojen s částečným financováním z vlastních zdrojů obce a bývá vyplácen až po realizaci investice. Mohou být kapitálové i běžné, ale zpravidla jsou přísně účelové. Tyto prostředky z fondů EU jsou od roku 2006 zahrnuty do příslušných rozpočtů kapitol státního rozpočtu a již nejsou vypláceny z Národního fondu.

Objemově nejvýznamnější skupinu dotací v roce 2007 tvoří dotace z kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí v souvislosti se změnou legislativy o sociálních službách, dále dotace poskytované na základě zákona o státním rozpočtu a dotace z kapitoly všeobecné pokladní správy, z nichž většina je nároková. Systém přidělování dotací má své nevýhody, které spočívají hlavně ve složitosti a netransparentnosti. V zemích EU převládá trend přechodu z účelových na neúčelové dotace, což motivuje obce k větší odpovědnosti za finanční hospodaření.

Peková (2011) popisuje několik typů běžných nárokových dotací týkajících se obcí. Patří mezi ně příspěvek k částečné úhradě výdajů spojených s výkonem státní správy

přenesené na obce, který plyne z kapitoly všeobecné pokladní správy. Jedná se o účelovou dotaci, ale o použití rozhoduje obec, protože účetně nejsou oddělené náklady samostatné a přenesené působnosti. Výše této dotace závisí na rozsahu přenesené působnosti, nicméně výpočet je poměrně složitý. Se zrušením okresních úřadů a přenesením působnosti na tři kategorie obcí, došlo i k vytvoření vyšší dotace pro obce s rozšířenou působností. Jak uvádí Provažníková (2007), od roku 2006 je zavedena nová metodika výpočtu těchto dotací, kterou je sjednocen přístup k výpočtu dotace pro všechny kategorie působností obcí.

Další typy dotací podle Pekové (2011) jsou poskytované účelově na financování některých veřejných statků tak, aby byla zajištěna jejich standardní úroveň na celém území státu. Jedná se o příspěvek na školství, dotace na vybraná zdravotnická zařízení, dotace na výkon zřizovatelských funkcí v oblasti kultury a památkové péče a účelové investiční dotace na domy s pečovatelskou službou.

Existují tři typy finančních vztahů, tedy způsobů převádění finančních prostředků ze státního rozpočtu a fondů do rozpočtů obcí, což upravují rozpočtová pravidla a patřičná usnesení vlády. Může to být prostřednictvím přímého vztahu mezi státním rozpočtem, jeho příslušnou rezortní kapitolou, kapitolou Všeobecná pokladní správa, Národním fondem nebo ostatními státními fondy na straně první a rozpočtem obce na straně druhé. Dalším typem jsou zprostředkované finanční vztahy, kdy jsou prostředky ze státního rozpočtu do rozpočtů obcí poskytovány prostřednictvím krajských rozpočtů. Třetím typem vztahů je programové financování, kdy jsou prostředky poskytovány správcem programu (z příslušné kapitoly SR) do příslušného rozpočtu obce, která je účastníkem programu. Kromě výše uvedených dotací patří do třídy 4 mezi přijaté dotace i transfery z mimorozpočtových fondů samotných obcí, které jsou převáděny do rozpočtu obce.

2.2.5 Návravné příjmy

Pokud je v rozpočtu obce nedostatek prostředků z nenávravných příjmů zejména na pokrytí potřeb rozsáhlejších investic v lokálním veřejném sektoru, pak mohou obce využít i návratných příjmů. Návratné finanční prostředky musí obce splácet a podle rozpočtové skladby jsou tak sledovány odděleně, ve třídě 8 – financování. Využívání

návratných příjmů sebou samozřejmě přináší i problematiku únosnosti zadlužení obcí. Více jak polovina obcí má deficitní hospodaření, problémem se to stává hlavně u menších obcí, které nejsou schopny ze svých příjmů rostoucí dluhy splácet.

Nejčastější formou návratného financování je využití krátkodobého **bankovního úvěru** k překlenutí časového nesouladu mezi tokem příjmů a tokem výdajů rozpočtu obce během rozpočtového období, tedy jde o zajištění likvidity v daném okamžiku. Na financování investičních aktivit využívají obce střednědobý nebo dlouhodobý úvěr. Banka si provádí před přidělením úvěru analýzu hospodaření obce v minulosti i rozpočtového výhledu na celou dobu splácení dluhu, aby posoudila únosnou výši dluhové služby. O využití úvěru rozhoduje zastupitelstvo, které tak zatěžuje rozpočet obce i na delší dobu než je jen jeho volební období. Obce mohou ručit bance svým nemovitým majetkem, budoucími rozpočtovými příjmy, jejichž výše nelze přesně stanovit, cennými papíry v držení obce, či může obci ručit i třetí osoba.

V praxi je obcemi v ČR nejvíce využíváno bankovních úvěrů. Podíl zahraničních půjček je velmi malý. Většina malých obcí řeší nedostatek finančních prostředků na rekonstrukce či výstavbu infrastruktury, např. vodovod, čistička odpadních vod, atd. Mnohé obce však na bankovní úvěr nedosáhnou kvůli nedostatečným zárukám. Využívání návratných příjmů obcemi je také často způsobeno financováním rozvojových projektů, které jsou částečně financovány dotacemi z fondů EU. Prostředky z těchto dotací jsou však vypláceny až po vynaložení uznatelných nákladů, takže musí obec po určité období zajistit financování investice sama.

Další možnou formou získání návratných příjmů je emise cenných papírů, tzv. **komunálních obligací**. O vydávání komunálních obligací rozhoduje opět zastupitelstvo obce svými usneseními. Současně rozhoduje i o účelu, na který budou využity získané prostředky, způsobu ručení a způsobu splácení dluhu. Tato forma financování není příliš častá, týká se převážně větších měst, protože jde o velmi nákladnou záležitost, a to jak náklady emise, tak samotná výše dluhu. Pokud chce obec emitovat obligace, musí získat povolení od Ministerstva financí ČR, celou problematiku upravuje zákon č. 190/2004 Sb., v pozdějším znění, o dluhopisech.

V některých případech mohou obce využít na financování neinvestičních potřeb finanční prostředky získané prostřednictvím bezúročné **návratné finanční výpomoci** ze státního rozpočtu. Z hlediska investičních potřeb se jedná o nízké úročené střednědobé půjčky ze státních fondů, které bývá zpravidla podmíněno finanční spoluúčastí obce. Pravidla, kterými se řídí poskytování a splácení návratných finančních výpomocí a půjček v rámci rozpočtové soustavy ČR, jsou upraveny zákony o rozpočtových pravidlech. Krátkodobě si mohou finanční výpomoci mezi sebou poskytovat i obce, kraje a jimi zřizované příspěvkové organizace, ale musí být splaceny do konce rozpočtového roku. Dlužník se v případě tohoto druhu zadlužení zavazuje v úvěrové smlouvě k nutnému plnění, splácení dluhu se pro něj stává kvazi mandatorním výdajem.

Obce mohou využít i další možnosti získání návratných příjmů, stejně jako ostatní (podnikatelské) subjekty, např. směnku nebo leasing. I v těchto případech musí obce kvůli minimalizaci rizik zpracovat analýzu únosné výše dluhové služby.

2.3 Obce v ČR

Pro praktické účely práce s příjmovou stránkou rozpočtů obcí je třeba vymezit i další pojmy. Tato podkapitola se zabývá základní charakteristikou obce a specifiky venkovské obce. Základem právní úpravy obcí v ČR je kromě Ústavy i zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, který nabyl účinnosti od roku 2001. Zákon uvádí charakteristiku obce takto: *„Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů, tvoří územní celek vymezený hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporace, která má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů, při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.“*

Provazníková (2007) charakterizuje obec jako *„základní územní samosprávné společenství občanů na územním celku vymezeném hranicí území obce. Obec je vymezena jako veřejnoprávní korporace, která má vlastní majetek a hospodaří s ním, má vlastní finanční prostředky a sestavuje svůj vlastní rozpočet.“*

Zákon uvádí následující typy obcí:

- obce,
- městyse⁵,
- města,
- statutární města.

Obec se na vlastní návrh může stát městysem nebo městem (podmínka 3 000 obyvatel), pokud ji stanoví předseda Poslanecké sněmovny. Jak již bylo uvedeno, obce v ČR vykonávají samostatnou působnost a přenesenou působnost státní správy. Jedná se o model smíšené územní veřejné správy, což je podstatné z hlediska financování obcí, Jílek (2008).

Podle Provozníkové (2007) představuje samostatná působnost decentralizaci veřejné správy, zatímco u přenesené působnosti jde o projev dekoncentrace. K výkonu samosprávy dochází prostřednictvím volených orgánů – zastupitelstev. Z hlediska rozsahu výkonu státní správy v přenesené působnosti lze rozlišit obce se základním a obce s širším rozsahem přenesené působnosti. Obce se širším rozsahem přenesené působnosti vykonávají státní správu v přenesené působnosti i na území dalších obcí, jedná se o obce spadající do jejich správního obvodu. Podle stupně přenesení státní správy lze rozlišovat kategorie obcí: obce, obce s matričním úřadem, obce se stavebním úřadem, **obce s pověřeným obecním úřadem** a **obce s rozšířenou působností**. Většina kompetencí zrušených okresních úřadů byla od roku 2001 převedena na obce s pověřeným obecním úřadem a rozšířenou působností. Tyto obce jsou stanoveny zákonem č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností. Za výkon přenesené působnosti náleží obcím příspěvek ze státního rozpočtu a rovněž i správní poplatky a pokuty jsou příjmem rozpočtu obce.

Nejdůležitějším orgánem obce je zastupitelstvo, které obec samostatně spravuje. Z jeho členů je volen starosta, který zastupuje obec navenek, místostarosta a rada obce. Obecní úřad, v čele se starostou, plní úkoly samostatné působnosti a vykonává i přenesenou působnost. Zastupitelstvo má pravomoc zřizovat výbory, povinnými jsou finanční a

⁵ Tento pojem byl v České republice znovu zaveden od roku 2006 na základě zákona č. 128/2000 Sb. o obcích.

kontrolní výbor, příp. i výbor pro národnostní menšiny. Zastupitelstvo může rovněž zřídit komise pro samostatnou i přenesenou působnost, dle Zákona o obcích (2000).

Zákon o obcích vymezuje záležitosti, které jsou v samostatné působnosti obcí. Obce vykonávají přenesenou působnost ve věcech, které jsou stanoveny zvláštními zákony. Všechny obce vykonávají přenesenou působnost ve svém správním obvodu, který je tvořen jejich územním obvodem. Obce s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností vykonávají kromě toho přenesenou působnost i ve stanoveném (širším) správním obvodu. Obec s rozšířenou působností tak současně plní funkce obce s pověřeným obecním úřadem, Provazníková (2007).

2.3.1 Venkovské obce a jejich vymezení

Pojem venkov není v ČR nijak právně ukotven, proto existuje celá řada přístupů k jeho vymezení. Vymezení území na urbanizovaný (městský) a rurální (venkovský) prostor je těsně spojeno s historickými, politickými, kulturními a administrativními souvislostmi vývoje a proto neexistuje jednoznačná definice. Při vymezení venkovského prostoru je potřeba odlišovat od sebe vymezení venkovských sídel (obcí) a venkovského prostoru (venkova). Důležitá je rovněž míra podrobnosti, zda se jedná o místní, regionální, národní nebo mezinárodní vymezení. Při hodnocení venkovských obcí v širším měřítku je možné vycházet z dostupných statistických kritérií, zatímco využití subjektivně hodnotících metod lze uplatnit jen pro územně malý soubor obcí, Perlín (2010).

Evropská unie používá dvě definice vymezení venkovských oblastí, jedna od Eurostatu a druhá od OECD. Metodika OECD (1994) používá jako jediné kritérium hustotu zalidnění. Na místní úrovni označuje za venkovské oblasti takové, jejichž hustota zalidnění je nižší než 150 obyvatel/km². Na úrovni většího území určuje 3 kategorie podle podílu obyvatel dané oblasti žijících ve venkovských obcích:

- výrazně venkovské oblasti (více než 50 % obyvatel žijících ve venkovských obcích),
- venkovské oblasti (15 – 50 % obyvatelstva žijících ve venkovských obcích),
- výrazně městské oblasti (méně než 15 % obyvatel žijících ve venkovských obcích).

Při aplikaci této metodiky do podmínek ČR bylo kritérium hustoty zalidnění upraveno na 100 obyvatel/km². Navíc byla u nás převažující prostřední kategorie (venkovské oblasti) rozčleněna na tři části: území převážně venkovské (37,5 – 50 % venkovského obyvatelstva), smíšené (25 – 37,5 % venkovského obyvatelstva) a převážně městské (15 – 25 % venkovského obyvatelstva).

Metodika Eurostatu (Statistický úřad EU) používá také kritérium hustoty zalidnění a navíc absolutní počet obyvatel. Na základě aplikace těchto kritérií lze rozčlenit území na tři kategorie:

- hustě obydlené zóny (hustota zalidnění nad 500 obyv./km² a počet obyvatel minimálně 50 000),
- přechodné zóny (hustota zalidnění větší než 100 obyv./km² a počet obyvatel minimálně 50 000), nespádající do předešlé kategorie,
- řídky obydlené zóny - venkovské oblasti (všechny ostatní obce nesplňující výše uvedená kritéria).

Kategorie řídky obydlených zón je dále rozčleněna na tři skupiny:

- venkovské oblasti (hustota zalidnění 50-100 obyvatel/km²),
- méně zalidněné oblasti (8-50 obyvatel/km²),
- extrémní venkovské osídlení (méně než 8 obyvatel/km²).

Výhoda těchto dvou metod je v jednoduchosti a dostupnosti údajů, která umožňuje provést mezinárodní srovnání. Nevýhodou je nesrovnatelnost hustoty zalidnění mezi různými státy, v ČR je celé území kromě hlavního města vyhodnoceno jako venkovské.

Vymezení venkovských obcí pro účely analýz v rámci ČR využívá převážně kritérium počtu obyvatel nižší než 2 000. Takto vybrané obce většinou splňují i další kritéria venkovského charakteru obcí, ale vzniká tím také kategorie obcí s větším počtem obyvatel než 2 000, které jsou nedílnou součástí rurálního prostoru, Binek (2007).

Binek (2007) uvádí četnost venkovských obcí v ČR podle údajů ČSÚ k 1. 1. 2005 v tabulce č. 2, ze které vyplývá, že téměř 90 % obcí tvoří malé obce do 2 000 obyvatel a celkem v nich žije více než čtvrtina populace.

Tabulka 2 Četnost venkovských obcí v ČR v roce 2005 a počet jejich obyvatel

Počet obcí	Podíl obcí do 2 000 obyv.	Počet obyvatel	Podíl obyvatel	
			V obcích do 2 000 obyv.	Ve městech
6 248	89,8 %	10 220 577	26,3 %	70,2 %

Zdroj: Binek, (2007).

Perlín (2010) považuje za nejvhodnější kritérium pro vymezení venkovských obcí v ČR počet obyvatel se stanovenou hranicí na 3 000 obyvatel. Oproti metodice s hranicí 2 000 obyvatel je tato vyšší hranice v souladu se zákonem o obcích, podle kterého lze obce od 3 000 obyvatel považovat za města. Navíc takto stanovená metodika lépe respektuje územní specifika na území Moravy, kde se nachází obce překračující limit 2 000 obyvatel a přesto mají převážně venkovský charakter.

Při vytváření typologie českého venkovského prostoru definuje Perlín (1998) rovněž pojem suburbánní zóna. Od roku 1990 dochází k intenzivnější výstavbě rodinných domů v obcích poblíž větších měst. Tato výstavba ale již nemá venkovský charakter ani zemědělskou funkci, jde pouze o zajištění bydlení pro populaci rozšiřujících se měst. Tyto lokality se navzájem propojují a prosazuje se zde městský způsob života. Kromě rozvoje bydlení zde dochází i k výstavbě velkých nákupních středisek a původní venkov postupně splývá do souvisle zastavěného území měst.

Teorií zabývajících se vymezením venkova je mnoho, liší se od sebe podle účelu, pro který mají posloužit. Touto problematikou se zabývá v rámci výzkumného projektu i kolektiv autorů z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Jak uvádí Faltová Leitmanová (2009), tak se zabývali základními hledisky vymezení venkovských obcí, jako je počet obyvatel, hustota zalidnění, ale i podle hustoty dopravní sítě, délky silnic a železnic na km² a podle indexu stárí. V návaznosti na tuto práci publikovala Klufová (2011) vytvořenou typologii a srovnání venkovských obcí České republiky na základě jejich střednědobého demografického vývoje. Výsledkem bylo rozčlenění venkovských obcí do 5 skupin podle jejich populačního vývoje a párové porovnání jejich charakteristik.

3 Metodika

Právě na posledně zmiňovanou teorii vymezení venkova navazuje tato práce, jejímž cílem je analyzovat a zhodnotit výši, strukturu a dynamiku příjmů venkovských obcí v České republice. Analýza příjmů níže popsaných venkovských obcí je provedena postupně podle jednotlivých druhů příjmů, jak jsou uvedeny v druhovém členění příjmů v rozpočtové skladbě ČR.

3.1 Analyzované údaje

Pro účely této analýzy jsou čerpány údaje o příjmech obcí z databáze Automatizovaného rozpočtového informačního systému (ARIS), který je dostupný online na www.info.mfcr.cz/aris. Zde jsou prezentovány údaje územních samosprávných celků⁶. Použité příjmy pochází konkrétně z Výkazu pro hodnocení plnění rozpočtu ÚSC (složka Příjmy). K analýze příjmů rozpočtů obcí jsou disponibilní údaje podle druhového třídění rozpočtové skladby v období 2001 – 2008.

Analýza výše a struktury příjmů je provedena pro venkovské obce vymezené podle metodiky vypracované při řešení projektu „Venkov – prostor pro žití nebo dožití?“ registrovaným pod kódem NAZV Mze QI92A023, v rámci kterého je vytvořen i příspěvek Faltové Leitmanové (2009) a Klufové (2011).

V rámci tohoto projektu byla zvolena metodika vymezení venkovských obcí na základě těchto kritérií⁷:

- hustota zalidnění (méně než 150 obyvatel/km²),
- počet obyvatel (méně než 2 000),
- obce mimo suburbánní zóny měst (Výběr obcí mimo „buffery“ měst nad 40 000 obyvatel. Šířka bufferu je stanovena metodou lineární interpolace za předpokladu, že Praha – 30 km, nejmenší město nad 40 tis. obyvatel (Zlín) – 10 km.),
- hodnoceno v roce 1995 a 2009.

⁶ Z toho vyplývá, že analyzované údaje jsou jen za samosprávné obce, nikoliv za všechna sídla s venkovským charakterem.

⁷ Z hodnocených obcí byly vyloučeny vojenské újezdy.

Na základě provedeného hodnocení kritérií vznikly 4 vývojové typy obcí. Jako venkovské obce byly vybrány obce dvou vývojových typů:

- „stálý venkov“ – obce vyhovující v roce 1995 i 2009,
- „vzniklý venkov“ – obce vyhovující v roce 2009.

Tímto výběrem vznikl soubor s 3 701 obcemi. Dále byla vytvořena typologie obcí na základě ukazatelů dynamiky jejich populačního vývoje v období 1995 - 2009:

- hrubá míra přirozeného přírůstku,
- hrubá míra migrace.

Obce s extrémními hodnotami chronologických průměrů obou ukazatelů byly ze souboru vyloučeny. Jako doplňkové proměnné sloužil index stáří, vzdálenost od měst, počty dokončených bytů, obecní rozpočty, atd.

Obce byly na základě trendu populačního vývoje rozděleny do 5 kategorií:

- 1 – „migračně ziskové“,
- 2 – „setrvale úbytkové“,
- 3 – „stagnující obce“,
- 4 – „obce v suburbánních zónách 2. řádu“,
- 5 – „nestabilizované“.

Typické vlastnosti jednotlivých kategorií jsou charakterizovány takto:

- Kategorie 1 označená jako **migračně ziskové obce** obsahuje nejvíce obcí. Obce vykazují mírně nadprůměrný vývoj indexu počtu obyvatel, takže vykazují malý dlouhodobý nárůst počtu obyvatel. Převážně jde o větší obce (nad 500 obyvatel) s větším počtem místních částí. Na základě ukazatelů průměrného věku a indexu stáří lze tyto obce označit za obce s mladším obyvatelstvem.
- Kategorii 2 tvoří obce označené jako **setrvale úbytkové**. Většina obcí v této skupině je malá (do 300 obyvatel) a jsou migračně ztrátové a současně mají nejvyšší přirozené úbytky obyvatel.

- Kategorie 3 shrnuje obce označené za **stagnující obce**, protože vykazují dlouhodobý přirozený úbytek a jen malé migrační zisky počtu obyvatel. Jde převážně o malé obce, tvořené více částmi, které jsou postiženy demografickým stárnutím populace. Podíl starších osob je zde výrazně vyšší než u 1. kategorie.
- Kategorie 4 je nazvána jako **obce v suburbánních zónách 2. řádu**. Tyto obce vykazují trend přirozeného úbytku a významného migračního zisku obyvatel. Současně mají tyto obce poměrně příznivou věkovou strukturu obyvatel, s čímž souvisí i rozvíjející se výstavba domů a bytů.
- Kategorie 5 zahrnuje obce označené za **nestabilizované**. Jde o malou skupinu obcí, která vykazuje extrémní hodnoty přirozeného úbytku a zároveň migračního zisku. Obecně však tyto obce i přes extrémní výkyvy v hodnotách vykazují celkový pokles v počtu obyvatel a starší věkovou strukturu.

Následující tabulka č. 3 uvádí počet obcí v jednotlivých kategoriích. Obce začleněné do jednotlivých kategorií (1 – 5), které splňují kritéria metodiky Klufové (2001) pro jejich označení za venkovské, jsou dále jen venkovské obce.

Tabulka 3 Četnost venkovských obcí podle stanovených kategorií

Kategorie	1	2	3	4	5	Celkem
Počet obcí	1369	843	815	628	26	3681

Zdroj: Vlastní zpracování.

V této práci se však bude pracovat i s další skupinou obcí, a sice těch, které splňují obecná kritéria⁸ počtu obyvatel (do 2 000 obyvatel) a hustoty obyvatel (do 150 obyvatel/km²), ale výše uvedená metodika je vyloučila, protože jsou v suburbánních zónách měst. Tyto obce jsou pracovníě označené jako:

- kategorie 6 - „**obce v suburbánních zónách**“ měst nad 40 000 obyvatel. Počet těchto obcí je 1554.

⁸ Kritéria byla hodnocena pro rok 2008.

Tato kategorie obcí je zavedena, aby bylo možno porovnat příjmy venkovských obcí a nevenkovských obcí. Přestože jde o přibližně stejně velké obce, tak se jejich charakteristiky liší. Tato práce si klade rovněž za cíl vyvrátit či potvrdit, zda mezi těmito skupinami obcí existují odlišnosti z hlediska jejich příjmů.

Pro ujasnění představy o charakteristikách obcí v jednotlivých kategoriích jsou v tabulce č. 4 uvedeny ukazatele týkající se velikostního složení obcí v kategoriích. Hodnota mediánu značí střední hodnotu počtu obyvatel v obcích konkrétní kategorie. Nejmenší obce se tak zjevně nachází v kategoriích 2 a 3, větší obce jsou hlavně v kategoriích 5, 6 a 1. Největší variabilita ve velikosti obce podle počtu obyvatel je v kategoriích 2 a 3, nejmenší je v kategorii 5, kde jde o výrazně menší soubor obcí.

Tabulka 4 **Charakteristika velikosti obcí v jednotlivých kategoriích** (v počtu obyvatel)

Ukazatel	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
Minimum	35	22	22	29	32	19
Maximum	1970	1955	1706	1942	1614	1996
Průměr	517,25	366,14	327,09	393,50	568,00	526,87
Medián	376	240	210	278	499	412
Směrodatná odchylka	422,85	354,76	304,97	345,46	344,21	397,01
Variační koeficient	81,75 %	96,89 %	93,24 %	87,79 %	60,60 %	75,35 %

Zdroj: Vlastní zpracování, počty obyvatel v roce 2008.

Pro jasnější představu o velikosti jednotlivých kategorií je zde uvedena tabulka č. 5, která zachycuje vývoj počtu obyvatel v jednotlivých kategoriích obcí. Tyto údaje souhlasí s charakteristikou kategorií obcí, tedy že kategorie 1 a 4 zaznamenávají ve zkoumaném období přírůstek obyvatel, ostatní naopak pokles. Celkově lze však říci, že počet obyvatel venkovských obcí v tomto období vzrostl, nejvíce v kategorii 4, takže v suburbánních zónách 2. řádu. Obce v suburbánních zónách (kategorie 6) zaznamenávají také růst počtu obyvatel.

Tabulka 5 Vývoj počtu obyvatel podle kategorií obcí

Rok	Kategorie obcí						
	1	2	3	4	5	Venkovské obce celkem	6
2001	690 603	319 986	275 605	221 930	15 015	1 523 139	775 157
2002	688 598	316 204	272 697	222 904	14 936	1 515 339	773 518
2003	690 382	314 284	270 879	225 976	14 842	1 516 363	775 711
2004	692 494	312 769	269 695	228 971	14 808	1 518 737	781 502
2005	695 439	311 344	268 238	232 172	14 722	1 521 915	788 522
2006	698 241	310 223	267 194	235 890	14 717	1 526 265	790 948
2007	701 986	309 533	266 500	240 476	14 687	1 533 182	802 060
2008	708 118	308 654	266 579	247 116	14 768	1 545 235	809 798

Zdroj: Vlastní zpracování. Suma celkem se týká jen venkovských obcí.

Pro účely analýzy reálného růstu příjmů venkovských obcí, byly použity data o inflaci v ČR z Českého statistického úřadu. Míra inflace je vyjádřena přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen a je obsažena v tabulce č. 6.

Tabulka 6 Vývoj inflace v ČR (v %)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Inflace	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3

Zdroj: Český statistický úřad.

3.2 Metody výpočtu

Ke zhodnocení dat o příjmech venkovských obcí jsou použity metody:

- popisné statistiky,
- komparace.

K porovnání údajů mezi jednotlivými kategoriemi venkovských obcí navzájem, ale i s dalšími obcemi slouží různé podoby průměrných hodnot, u částek příjmů většinou přepočtených na obyvatele.

K vyjádření variability dat slouží **variační koeficient**, což je relativní míra variability. Ten udává, z kolika procent se podílí směrodatná odchylka na aritmetickém průměru. Tento ukazatel je zvolen, protože hodnocené znaky se podstatně liší mírou polohy.

U některých druhů příjmů je zkoumána jejich závislost na jiných ukazatelích a k vyjádření této závislosti je použit **koeficient korelace**. Tento ukazatel měří stupeň lineární závislosti mezi dvěma proměnnými. Pokud jde o korelační nezávislost, je hodnota korelačního koeficientu nulová. V případě úplné lineární korelační závislosti proměnných je absolutní hodnota korelačního koeficientu rovna jedné. Kladné hodnoty korelačního koeficientu znamenají přímou závislost, naopak záporné hodnoty znamenají nepřímou závislost. Výpočet tohoto ukazatele je proveden prostřednictvím statistického softwaru Statistica.

Další použitá metoda analýzy dat je neparametrický⁹ test více než dvou nezávislých výběrů – Kruskal-Wallisův H test. Testovanou hypotézou H_0 je shoda mediánů na obecné hladině spolehlivosti 95 % ($\alpha = 0,05$). Tento test je opět prováděn v softwaru Statistica, Čermáková (1995).

⁹ Neparametrický test je užít, neboť podle Klufové (2011) analýza rozptylů u těchto dat není využitelná.

4 Analýza příjmů venkovských obcí

Tato část práce se zabývá analýzou výše, dynamiky a struktury příjmů venkovských obcí v České republice v období 2001 – 2008. Jak již bylo uvedeno výše, součástí této analýzy je i porovnání příjmů mezi jednotlivými zvolenými kategoriemi obcí.

Příjmy obecních rozpočtů jsou rozděleny podle druhového třídění rozpočtové skladby do čtyř skupin - daňové, nedaňové, kapitálové a přijaté dotace. Následující tabulka č. 7 obsahuje vývoj průměrných příjmů na obyvatele ve venkovských obcích v období 2001 – 2008. Údaje plně korespondují s obecnou teorií, že daňové příjmy jsou pro obce nejvýznamnější příjmovou položkou. Jakožto jistý příjem tvoří oporu obecních rozpočtů při vzrůstajících požadavcích na jejich výdaje, protože plynule rostou. V absolutní výši se v roce 2008 daňové příjmy venkovských obcí zvýšily oproti roku 2001 o 91,64 %, celkové příjmy vzrostly o 58,27 %. Změna daňových příjmů se tak podílí na celkovém absolutním zvýšení příjmů venkovských obcí 76,74% měrou. Nárůst průměrných daňových příjmů činí 88,89 %, zatímco nárůst celkových průměrných příjmů na obyvatele je 56 %. Oproti vyjádření v absolutní výši se zde projevuje nárůst počtu obyvatel o 1,45 %, což zpomaluje relativní růst příjmů.

Tabulka 7 Vývoj průměrných příjmů venkovských obcí (v Kč/obyv.)

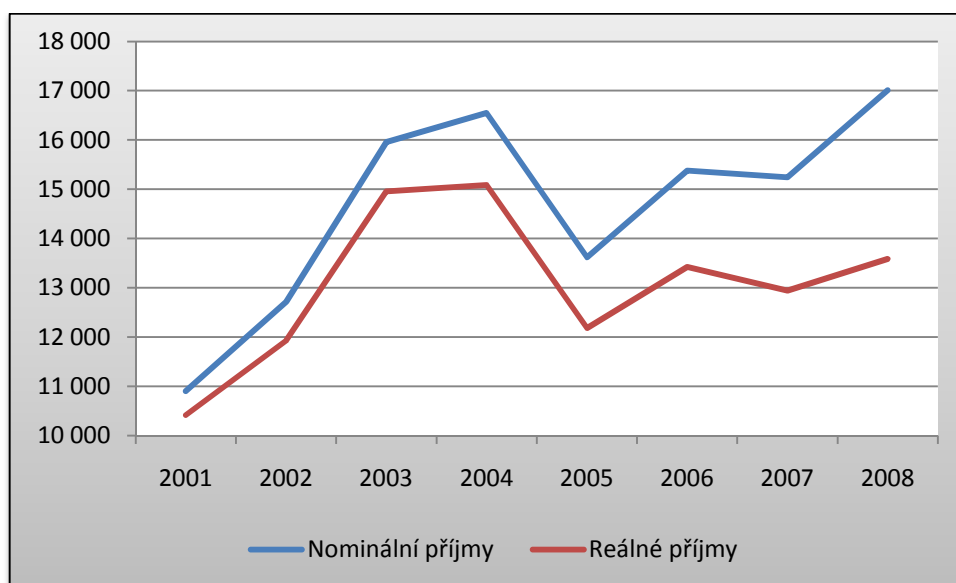
Rok	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Kapitálové příjmy	Přijaté dotace	Celkem
2001	5 319,25	2 204,46	723,24	2 655,26	10 902,21
2002	6 018,41	2 281,67	733,65	3 680,73	12 714,46
2003	6 490,57	2 094,09	838,66	6 531,67	15 954,99
2004	7 003,50	2 058,18	757,20	6 727,29	16 546,17
2005	7 710,82	2 060,70	763,18	3 081,74	13 616,43
2006	7 692,16	2 225,44	1 006,61	4 453,00	15 377,21
2007	8 261,62	2 529,58	1 010,26	3 438,65	15 240,12
2008	10 048,03	2 444,46	1 152,48	3 362,84	17 007,81

Zdroj: Vlastní zpracování.

S přihlédnutím k vývoji cenové hladiny během sledovaného období však tento nárůst příjmů do rozpočtů obcí neznamenal jejich reálné zvýšení. Graf č. 1 zachycuje rozdíl

mezi nominálním a reálným růstem (ve stálých cenách roku 2000) celkových příjmů venkovských obcí v letech 2001 – 2008. Největší rozdíl mezi reálnými a nominálními příjmy nastal v roce 2008, kdy činila míra inflace 6,3 %. Na reálné toky příjmů do rozpočtů obcí významně zapůsobil propad běžných dotací v roce 2005. Nominálně došlo k opětovnému vzrůstu příjmů vlivem daňových příjmů, ale reálně nikoliv. Tvar uvedené křivky je vysvětlen dále u jednotlivých položek příjmů.

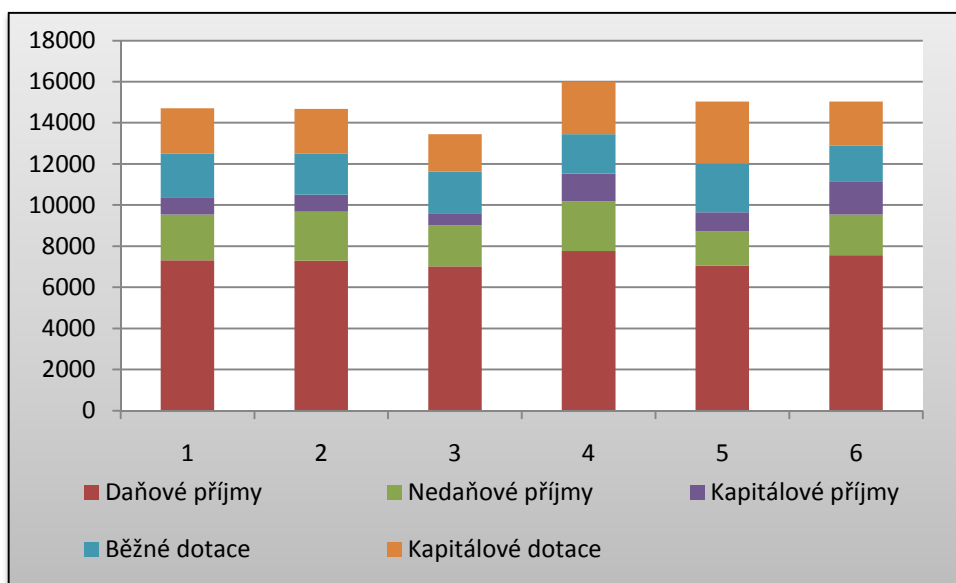
Graf 1 Vývoj nominálních a reálných příjmů venkovských obcí v Kč/obyv.

Zdroj: Vlastní zpracování, použita míra inflace dle ČSÚ, reálné příjmy jsou ve stálých cenách roku 2000.

Graf č. 2 uvádí průměrnou strukturu příjmů na obyvatele v jednotlivých kategoriích obcí ve sledovaném období 2001 – 2008. Daňové příjmy tvoří průměrně 50 % celkových příjmů. Prostředky z dotací dosahují zhruba 30 % z celkových příjmů, přičemž kategorie 5 tuto hranici překračuje a obce kategorie 6 jí naopak nedosahují. Nedaňové příjmy tvoří přibližně 15 %. Nejnižší část z celkových příjmů představují u všech kategorií obcí kapitálové příjmy. Nejvyšších celkových příjmů dosahují průměrně obce suburbánních zón 2. řádu (kategorie 4). Dále je sestupná výše příjmů pro kategorie 6, 5, 1, 2 a nejnižší příjmy plynou nejmenším obcím z kategorie 3.

Graf 2 Průměrná struktura příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot 2001 – 2008.

Struktura příjmů v posledním zkoumaném roce 2008 se však od tohoto průměru liší. Odlišný je hlavně poměr daňových příjmů a přijatých dotací. Daňové příjmy tvoří téměř 60 % z celkových příjmů všech obcí a jen 19 % tvoří prostředky z dotací. Oproti průměrným hodnotám je vyšší i podíl kapitálových příjmů a nižší podíl nedaňových příjmů. Kapitálový příjem postupně nabyl na důležitosti. Především u kategorií 4, 5, 6 tvoří v roce 2008 již větší část příjmů než běžné dotace, jejichž podíl je výrazně nižší oproti průměru. U ostatních kategorií obcí jsou kapitálové příjmy pořád nejnižší položkou, ovšem je to kompenzováno vyšším podílem kapitálových dotací. To značí, že obce v suburbánních zónách jsou schopné si více investičních prostředků opatřit hospodařením s vlastním majetkem. Jedním z možných důvodů, proč se tak děje je, že obce v odlehlejších oblastech nedisponují vhodným majetkem, který by mohly rozprodat, a nebo o něj není takový zájem. Nedaňové příjmy představují nejnižší podíl z celkových příjmů pro obce kategorií 6 a 5.

V roce 2008 dosáhly průměrně nejvyšších celkových příjmů menší obce z kategorie 2 a to ve výši 18 307 Kč/obyv. Dále je pořadí kategorií podle průměrných celkových příjmů – kategorie 4, 6, 3, 1 a 5. Je zřejmé, že obce v suburbánních zónách (kategorie 4 a 6), které dosahují nejvyšších hodnot průměrně za celé období, i v tomto roce dosahují

vysokých příjmů. Ovšem vlivem změny rozpočtového určení daní je v tomto roce předčily svými příjmy menší obce kategorie 2 a kategorie 3 se jim nejvíce blíží.

Variabilita příjmů v jednotlivých kategoriích obcí je zachycena v tabulce č. 8 prostřednictvím variačních koeficientů. Tento ukazatel vypovídá o tom, jaký podíl z průměrné hodnoty tvoří směrodatná odchylka, tzn. o kolik procent se hodnoty odlišují od průměru. Je zřejmé, že nejnižší variabilitu vykazují daňové příjmy. To znamená, že průměrná výše daňových příjmů na obyvatele se mezi jednotlivými obcemi v kategoriích příliš neliší. Extrémní hodnota variačního koeficientu daňových příjmů obcí v kategorii 2 je způsobena tím, že v této kategorii je i obec Modrava. V této obci byl daňový příjem v roce 2008 v naprosto výjimečné výši 3 797 318,59 Kč/obyv. K této skutečnosti došlo vlivem 30% podílu obce na dani z příjmu fyzických osob z podnikání. U dalších skupin příjmů lze pozorovat vyšší variabilitu, zejména u vlastních kapitálových příjmů a kapitálových dotací. V těchto příjmech mají největší variabilitu malé obce z kategorie 2. Z hlediska rozdílu celkových příjmů na obyvatele mezi venkovskými obcemi jsou významné především kapitálové dotace a nedaňové příjmy. U kapitálových příjmů je sice nejvyšší variabilita, ale v absolutní výši nejsou pro rozpočet venkovských obcí tak významné.

Tabulka 8 **Variační koeficienty příjmů na obyvatele dle kategorií obcí** (v %)

Příjem	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
Daňové příjmy	33	239	26	74	10	40
Nedaňové příjmy	126	110	110	187	92	160
Kapitálové příjmy	203	263	141	175	77	211
Běžné dotace	81	87	157	98	93	144
Kapitálové dotace	129	229	139	177	108	155

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot za období 2001 – 2008.

Variabilitu příjmů obcí v jednotlivých kategoriích charakterizují také ukazatele obsažené v tabulce č. 9. Vysoký variační koeficient znamená velký rozdíl mezi minimální a maximální hodnotou. U zmiňovaných daňových příjmů kategorie 2 je zřejmá vysoká maximální průměrná hodnota za sledované období, která tak způsobuje

vysokou variabilitu daňových příjmů celé kategorie. Ovšem hodnota mediánu, neboli střední hodnoty, vypovídá o nízké variabilitě těchto příjmů mezi jednotlivými kategoriemi, neboť se pohybuje v poměrně úzkém rozmezí (6 699,35 - 7 010,90 Kč/obyv.). Minimální průměrná hodnota daňového příjmu je 4 367,77 Kč/obyv. a nejnižší medián průměrných příjmů ve výši 6 699,35 Kč/obyv. se vyskytuje v obcích z kategorie 2. Obce z kategorie 3 dosahují v obou případech 2. nejnižších hodnot. Z tohoto pohledu je zřejmé, že menší obce mají průměrně nižší daňový příjem na obyvatele. Naopak nejvyšších hodnot mediánů dosáhly větší a rozrůstající se obce z kategorií 4 a 6.

Tabulka 9 Charakteristika variability celkových příjmů obcí dle kategorií (v Kč/obyv.)

Kategorie obcí	Ukazatel	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Kapitálové příjmy	Přijaté dotace
Kategorie 1	minimum	4 785,18	29,97	0,00	95,57
	maximum	44 813,19	45 779,72	48 361,46	36 832,79
	medián	6 863,60	1 436,92	477,95	2 483,77
Kategorie 2	minimum	4 367,77	134,29	-41,98	56,70
	maximum	501 544,95	38 370,70	41 680,85	118 152,85
	medián	6 699,35	1 514,17	366,04	2 012,23
Kategorie 3	minimum	4 512,27	129,40	0,00	73,91
	maximum	34 567,08	18 691,78	11 788,90	52 446,50
	medián	6 753,33	1 479,02	333,33	2 156,41
Kategorie 4	minimum	4 814,65	34,09	0,00	96,03
	maximum	120 356,21	96 026,03	29 483,45	75 914,56
	medián	7 010,90	1 512,56	640,39	2 324,53
Kategorie 5	minimum	5 437,37	283,76	9,99	626,45
	maximum	8 276,20	8 435,78	2 600,51	17 541,01
	medián	6 895,43	1 340,70	724,47	3 872,95
Kategorie 6	minimum	4 911,92	-327,48	-9,44	34,11
	maximum	60 438,35	75 262,19	60 808,31	76 175,34
	medián	7 007,54	1 215,06	757,55	2 111,03

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot za období 2001 – 2008.

U nedaňových příjmů již je vyšší variabilita příjmů, jak uvádí variační koeficienty. Mediány průměrných hodnot z období 2001 – 2008 se nachází v intervalu <1 215,06; 1 514,17>. Zde je tedy situace opačná a nejnižších hodnot dosahují obce v suburbánních zónách (kategorie 6). Venkovské obce jsou na tom u nedaňových příjmů

o něco lépe, nejvyšší hodnoty mediánu vykazují obce z kategorie 2 a 4. Přesto se obce kategorie 4 podobají nevenkovským obcím (kategorie 6) vyšší variabilitou těchto příjmů.

Pro kapitálové příjmy je charakteristická jejich vysoká variabilita. Ve třech kategoriích se vyskytla nejméně jedna obec, která za celé období nevykázala žádný kapitálový příjem, proto je hodnota minima nulová. U dalších dvou kategorií se dokonce objevila obec, která dosahuje průměrně záporných kapitálových příjmů. Tato skutečnost může nastat, pokud obec vrací přijaté prostředky, např. vrací přijatou zálohu, ztratí nárok na přijatou dotaci atd. Maximálních průměrných příjmů dosáhly obce v suburbánních zónách (kategorie 6), které mají i nejvyšší medián. Vysoký medián je rovněž u obcí z kategorie 5 a 4. Tyto kategorie obcí jsou schopny si opatřit formou kapitálových příjmů nejvíce prostředků.

Poslední nenávratnou skupinou příjmů rozpočtů obcí jsou přijaté dotace. Zejména kapitálové dotace však vykazují vysokou variabilitu. Hodnotou mediánu i minima se výrazně odlišují obce z kategorie 5. Vzhledem k nejnižší variabilitě dotací u těchto obcí, to vypovídá o vyšším podílu přijatých dotací na celkových příjmech než je tomu u ostatních obcí.

K posouzení rozdílu ve výši příjmů mezi kategoriemi obcí byl proveden Kruskal-Wallisův test více než dvou nezávislých výběrů na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Nezávislými proměnnými jsou průměrné příjmy na obyvatele v období 2001 – 2007 v jednotlivých obcích. Výstupem tohoto testu ze softwaru Statistica je následující tabulka č. 10.

Tabulka 10 **Kruskal-Wallisův test průměrných příjmů na obyvatele dle kategorií obcí**

Kruskal-Wallis test: $H(4, N=3681) = 46,21755$ $p = 0,0$		
Kategorie obcí	Počet obcí	Suma pořadí
1	1369	2610214
2	843	1445973
3	815	1400741
4	628	1264651
5	26	55142

Zdroj: Vlastní zpracování, průměrné hodnoty příjmů za období 2001 – 2007.

Nulovou hypotézou v tomto případě je shoda mediánů všech pěti výběrů. Jelikož ale platí, že $p\text{-value } (0,00) < \alpha (0,05)$, tak se nulová hypotéza zamítá ve prospěch alternativní hypotézy. S 95% spolehlivostí se podařilo zamítnout, že obce mají shodné průměrné příjmy, alespoň dvě kategorie se ve svých hodnotách mediánů mezi sebou liší. Nejnižší hladinou významnosti, na které lze ještě zamítnout shodu těchto příjmů je právě hodnota $p\text{-value } 0 \%$. Testovací kritérium tohoto testu je $H = 46,21755$.

Medián průměrných příjmů venkovských obcí v období 2001 – 2007 je 11 280,7 Kč/obyv. Medián je taková hodnota, která dělí řadu podle velikosti seřazených hodnot na dvě poloviny, takže není tak citlivý na odlehlé hodnoty jako průměr. Z porovnání hodnot příjmů obcí s tímto mediánem vyplývá, že obce kategorií 2 a 3 mají více než předepsanou polovinu hodnot menších než je tato hodnota mediánu. Ostatní kategorie tomu mají naopak, více hodnot je vyšších než medián.

Pro porovnání je tento test proveden i pro údaje celkových příjmů venkovských obcí v roce 2008 (tabulka č. 11). Testovací kritérium tohoto testu je $H = 13,89093$. Opět platí, že $p\text{-value } (0,0077) < \alpha (0,05)$, takže nulová hypotéza se zamítá. Nejnižší hladinou významnosti, na které lze ještě zamítnout shodu celkových příjmů obcí mezi kategoriemi, je $0,0077 \%$. Z odlišného výsledku $p\text{-value}$ lze usuzovat, že v příjmech za rok 2008 nejsou takové odlišnosti jako v průměrných hodnotách příjmů za období 2001 – 2007.

Medián celkových příjmů venkovských obcí v roce 2008 činí 14 152,5 Kč/obyv. V tomto roce mají jen obce z kategorie 1 více než polovinu nižších hodnot příjmů než je tento medián.

Tabulka 11 **Kruskal-Wallisův test příjmů na obyv. dle kategorií obcí v roce 2008**

Kruskal-Wallis test: $H(4, N=3681) = 13,89093$ $p = 0,0077$		
Kategorie obcí	Počet obcí	Suma pořadí
1	1369	2409585
2	843	1569284
3	815	1539843
4	628	1207512
5	26	50497

Zdroj: Vlastní zpracování.

Dále je zhodnocena každá skupina příjmů obecních rozpočtů samostatně a provedeno srovnání mezi zvolenými kategoriemi obcí. Nejdříve jsou zkoumány daňové příjmy, které tvoří nejvýznamnější část těchto příjmů.

4.1 Daňové příjmy

Daňové příjmy tvoří rozhodující část příjmové stránky rozpočtu obce. Obcím jsou výnosy z daní přerozdělovány podle platného zákona o rozpočtovém určení daní a ze zákona jim na ně plyne nárok. Výši těchto příjmů na rozdíl od ostatních může obec ovlivnit jen velmi omezeně. Prakticky může být variabilita mezi daňovými příjmy jednotlivých obcí způsobena těmito důvody:

- a) V období do roku 2007 hrálo u sdílených daní velkou roli zařazení obce do jedné ze 14 velikostních kategorií podle počtu obyvatel, mezi kterými byly skokové rozdíly. Toto mělo být eliminováno novým zákonem o rozpočtovém určení daní od roku 2008.
- b) Obcím rovněž zůstává 30% podíl z výnosu daně z příjmu ze samostatné výdělečné činnosti osob s trvalým bydlištěm v obci.
- c) Od roku 2002 připadlo obcím 1,5 % z celostátního výnosu DPFO ze závislé činnosti přidělovaného na principu zásluhovosti podle počtu zaměstnanců v obci.
- d) Další rozdílnou položkou v příjmech obcí je daň z příjmů právnických osob, kdy poplatníkem je sama obec.
- e) Výnos daně z nemovitostí je samozřejmě ovlivněn konkrétními podmínkami obce, ale částečně se zde projevuje i autonomie obce. Obec si může v obecně závazné vyhlášce upravit korekční koeficienty pro daň ze staveb a stavebních pozemků a tím ovlivnit výnos z této svěřené daně, který plyne celý do jejího rozpočtu.
- f) Součástí daňových příjmů jsou i poplatky, o jejichž zavedení a výši rozhoduje obec.

Tyto uvedené vlivy způsobují odlišnosti mezi daňovými příjmy jednotlivých obcí na území ČR, ale souhrnně i mezi kategoriemi obcí. Jednotlivé kategorie shlukují

z demografického hlediska populačního vývoje podobné obce, tudíž by měly mít i podobné fiskální ukazatele. Z uvedené tabulky č. 12 vyplývá, že mezi venkovskými kategoriemi měla nejvyšší daňové příjmy na obyvatele kategorie 4 – obce v suburbánních zónách 2. řádu. Dokonce dosahovaly vyšších příjmů než obce v suburbánních zónách (kat. 6). V posledním roce však v důsledku novelizace zákona o RUD dochází k výrazným změnám.

Tabulka 12 Vývoj průměrných daňových příjmů na obyvatele dle kategorií obcí (v Kč)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	5 312,86	5 274,08	5 119,85	5 644,50	5 428,31	5 582,73
2002	6 049,72	5 896,88	5 765,19	6 418,09	5 805,57	6 306,24
2003	6 479,21	6 357,90	6 133,35	7 162,65	6 114,97	6 771,82
2004	7 052,70	6 833,61	6 696,46	7 457,30	6 866,46	7 264,00
2005	7 771,75	7 571,99	7 357,96	8 149,93	7 273,15	8 012,50
2006	7 724,09	7 594,25	7 370,14	8 109,47	7 398,33	8 024,80
2007	8 297,02	8 190,60	7 943,76	8 615,13	8 045,75	8 638,55
2008	9 783,08	10 750,25	9 836,84	10 193,39	9 456,07	9 776,76

Zdroj: Vlastní zpracování.

Jak je patrné i z tabulky č. 13, která zobrazuje meziroční indexy daňových příjmů na obyvatele, tak kategorie 2 zaznamenala nejvyšší nárůst příjmů. Průměrně obce v této kategorii vykazovaly v roce 2008 nejvyšší daňový příjem na obyvatele 10 750,25 Kč. Meziroční nárůst byl 31 %. I všechny ostatní venkovské obce zaznamenaly významný nárůst daňových příjmů, zatímco kategorie 6 dosáhla nejmenšího růstu příjmů oproti předchozímu roku. Tyto údaje dokazují, že nejvíce novelou získaly malé obce do 300 obyvatel, které převažují právě v kategorii 2 a také v kategorii 3, kde činil nárůst 24 %.

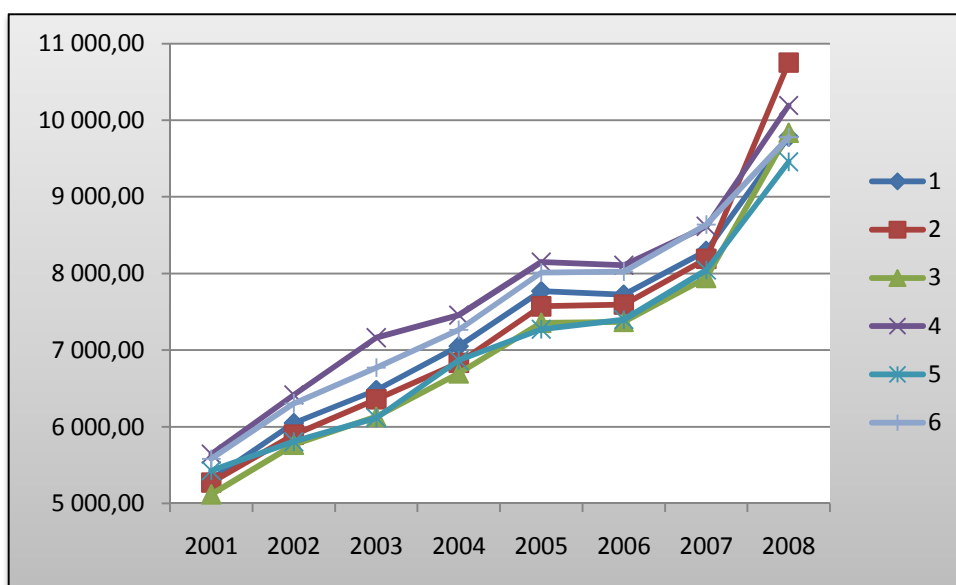
Tabulka 13 Meziroční vývoj průměrných daňových příjmů na obyvatele dle kategorií obcí (v %)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2007	107	108	108	106	109	108
2008	118	131	124	118	118	113

Zdroj: Vlastní zpracování.

Strmý nárůst daňových příjmů v roce 2008 je patrný i z grafického vyjádření vývoje průměrných daňových příjmů na obyvatele v jednotlivých kategoriích obcí v grafu č. 3. Naopak stagnace daňových příjmů nastala v roce 2006, kdy došlo u některých kategorií dokonce k drobnému poklesu průměrných daňových příjmů.

Graf 3 Vývoj průměrných daňových příjmů na obyvatele dle kategorií obcí (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Výše popsané daňové příjmy jsou tvořeny sdílenými daněmi, svěřenými daněmi a poplatky. Průměrně jsou daňové příjmy zkoumaných obcí v jednotlivých letech z 82 % tvořeny sdílenými a svěřenými daněmi, zbytek jsou příjmy z poplatků. Z tohoto vyplývá, že vývoj celkových daňových příjmů téměř kopíruje vývoj sdílených daní podle rozpočtového určení daní.

4.1.1 Místní poplatky

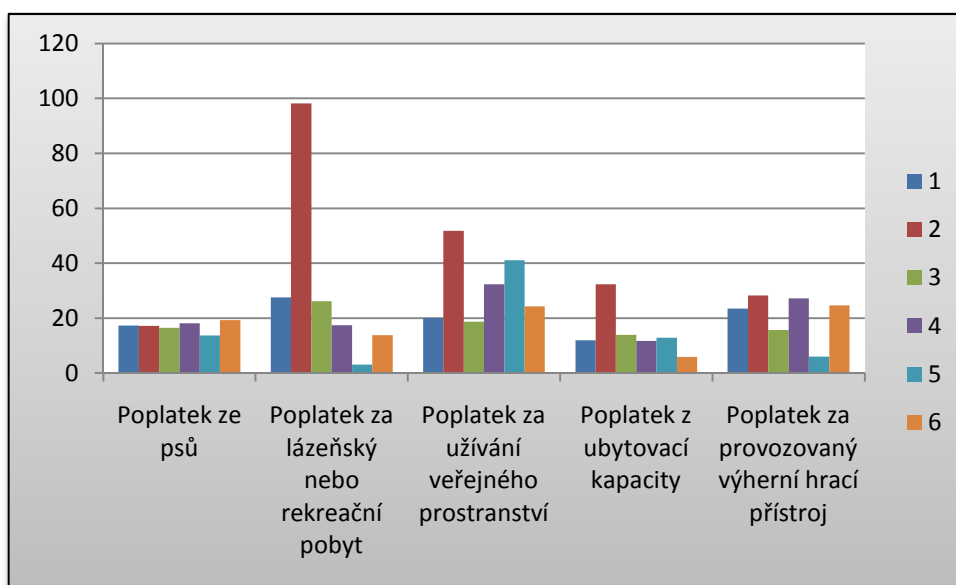
Poplatky jsou tvořeny především poplatky a odvody v oblasti životního prostředí, místními poplatky z vybraných činností a služeb a správními poplatky. Nejvýznamnějšími příjmy do rozpočtu obce je poplatek za uložení odpadů a poplatek za likvidaci komunálního odpadu, v roce 2008 průměrně ve výši 500 Kč/obyv. Poplatek za uložení odpadu tvoří významnou položku zejména v rozpočtech obcí kategorie 4 a 6 (345 a 324 Kč/obyv.). V suburbánních zónách je potřeba po ukládání odpadu

pochoitelná vzhledem k blízkosti větších měst. V těchto obcích také mají nejnižší poplatky za likvidaci komunálního odpadu.

Průměrnou výši vybraných místních poplatků zobrazuje graf č. 4. Ostatní poplatky přináší jen velmi nízké příjmy. Z grafu je patrné, že nejvíce příjmů na obyvatele těží z místních poplatků obce v kategorii 2, tedy malé obce. Je to dáno především přepočtem na obyvatele. U ostatních kategorií se příjmy z poplatků rozpočítávají mezi více obyvatel. Faktem zůstává, že pro malé obce se tak poplatky stávají relativně výnosné. K dalšímu zkruslení údajů dochází, jelikož zdaleka ne všechny obce vybírají všechny poplatky. Mnoho obcí např. není turisticky zajímavých, aby mohly těžit z poplatků za ubytovací kapacity a rekreační pobyty.

Graf 4 Průměrná výše příjmů obcí z místních poplatků dle kategorií obcí v roce 2008

(v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.1.2 Daň z nemovitostí

Pro další analýzu daňových příjmů obcí je zvoleno zkoumání závislosti výnosu daně z nemovitostí na hustotě obyvatel a počtu obyvatel venkovských obcí (kategorie 1 – 5). Výnos daně z nemovitostí je svěřenou daní a plyne tedy celý do rozpočtu obce na jejímž katastru se zdaňované nemovitosti nacházejí. Z toho je zřejmé, že výnos daně

z nemovitostí přepočtený na obyvatele by se mohl u venkovských obcí s menší hustotou zalidnění zdát relativně vysoký. V tomto případě hraje roli rozloha zdaňovaných pozemků. Ale naopak obce s větším počtem obyvatel mají větší zástavbu, tudíž zde bude růst výnos daně kvůli dani ze staveb. Tyto teorie jsou ověřeny prostřednictvím grafického znázornění v bodových grafech (graf č. 5 a graf č. 6) a výpočtu korelačního koeficientu.

Hodnoty ukazatelů, které jsou výstupy softwaru Statistica, jsou shrnuty v tabulce č. 14. Ze záporných hodnot korelačních koeficientů vyplývá, že hodnoty závislých proměnných jsou nepřímo úměrné těm nezávislým. Prakticky to znamená, že se snižujícím se počtem obyvatel (hustotou zalidnění) se výnos daně z nemovitostí zvyšuje. Korelační koeficient měří sílu lineární závislosti mezi dvěma proměnnými. Úplná lineární závislost nastává, když je korelační koeficient v absolutní hodnotě roven 1, což u těchto dat zjevně neplatí. Nicméně větší lineární závislost je zřejmá u nezávislé proměnné hustota zalidnění. Koeficient determinace udává část variability závislé proměnné, kterou lze vysvětlit sestaveným modelem lineární závislosti. To znamená, že $(1 - 0,2095) * 100 \% = 79 \%$ variability daně z nemovitostí nelze vysvětlit závislostí na hustotě zalidnění. Nicméně u počtu obyvatel je to celých 90 %. Rovnice regresní přímky má obecný tvar $y = a + b*x$, kde b je směrnici regresní přímky a současně regresním koeficientem. Konstrukce této přímky má smysl pro korelačně závislé proměnné, přičemž podle obecných pravidel mají tyto proměnné jen mírný stupeň korelační závislosti. Obecně lze však říci, že kvůli nepřímé úměře je sklon této přímky negativní.

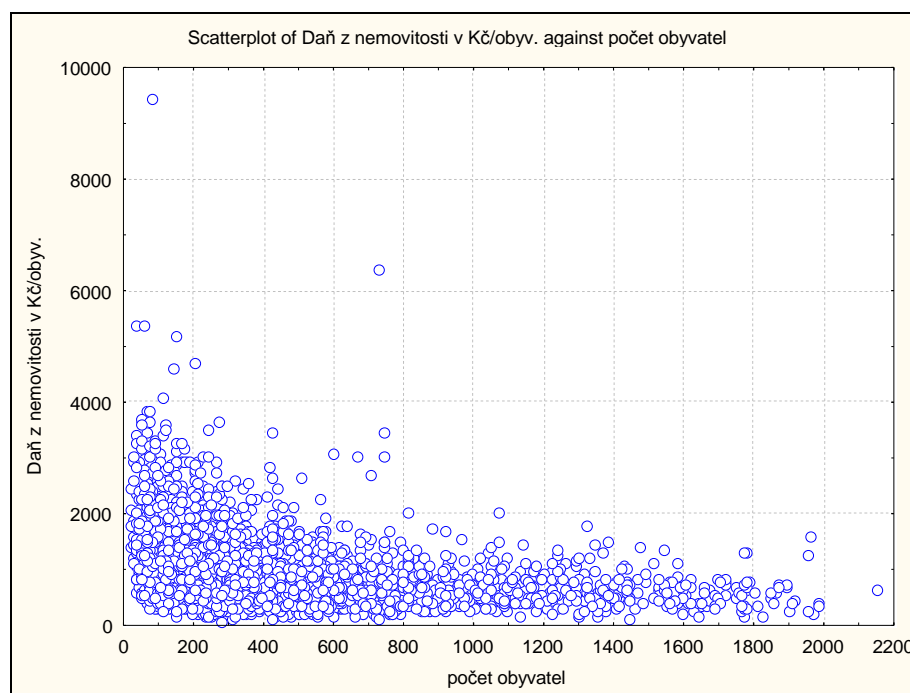
Tabulka 14 **Ukazatele korelace u daně z nemovitostí**

Ukazatel	Nezávislá proměnná	
	Počet obyvatel	Hustota zalidnění
Rovnice regresní přímky	$y = 1172,0563 - 0,5176*x$	$y = 1394,4475 - 10,0591*x$
Korelační koeficient	$r = - 0,3140$	$r = - 0,4577$
Koeficient determinace	$r^2 = 0,0986$	$r^2 = 0,2095$

Zdroj: Vlastní zpracování, průměrné hodnoty výnosu daně z nemovitostí v období 2001 – 2008, počet obyvatel v roce 2008, hustota zalidnění v roce 2008.

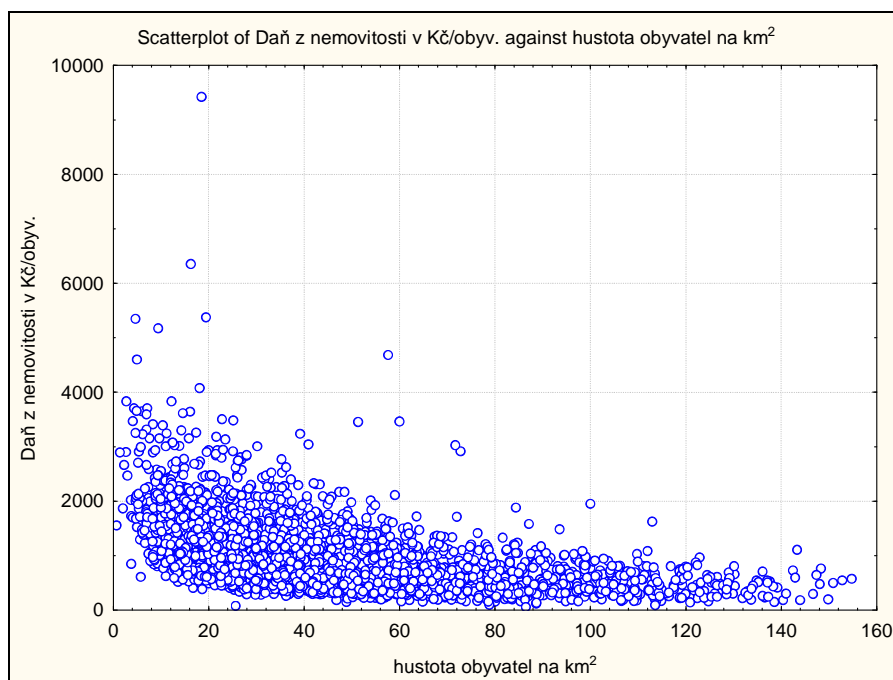
Jak je vidět z grafů (graf č. 5 a graf č. 6), objevují se i odlehlé hodnoty výnosu daně z nemovitostí. Největší průměrný výnos z daně z nemovitosti ve výši 9 421 Kč/obyv. má obec Vysoká, v jejímž katastru se nachází Jaderná elektrárna Dukovany. Druhý největší průměrný výnos z této daně má obec Temelín ve výši 6 351 Kč/obyv. Zde se nachází Jaderná elektrárna Temelín. V obou obcích výnos z této daně ve sledovaném období neustále klesá, ale v obci Temelín poněkud rychleji.

Graf 5 Korelace daně z nemovitostí a počtu obyvatel (v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, průměrné hodnoty výnosu daně z nemovitostí v období 2001 – 2008, počet obyvatel v roce 2008.

Graf 6 Korelace daně z nemovitostí a hustoty obyvatel na km² (v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, průměrné hodnoty výnosu daně z nemovitostí v období 2001 – 2008, hustota zalidnění v roce 2008.

Rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi obcí v korelaci daně z nemovitostí a počtu obyvatel i hustoty zalidnění jsou vyjádřeny ukazateli v tabulce č. 15. U obcí všech kategorií platí, že je vyšší nepřímá závislost výnosu daně z nemovitostí na hustotě zalidnění než na počtu obyvatel. Nejvíce se tato nepřímá závislost na hustotě zalidnění projevuje u obcí z kategorie 5, kde je vykazován střední stupeň závislosti. Mírný stupeň závislosti je v kategoriích 3, 1, 2, 4 a u kategorie 6 jde o nejnižší stupeň korelační závislosti. Nepřímá korelační závislost na počtu obyvatel nabývá mírného stupně u obcí z kategorie 3, 5, 1 u ostatních kategorií je stupeň korelační závislosti nízký.

Nejvyššího průměrného příjmu z daně z nemovitostí v kategorii 6 dosahuje obec Volevčice v Ústeckém kraji, na jejímž katastru se nachází uhelná Elektrárna Počerady, a to ve výši 21 252 Kč/obyv. Další obec z této kategorie, která dosahuje významného příjmu z daně z nemovitostí v průměrné výši 12 923 Kč/obyv., je obec Malé Březno v Ústeckém kraji, v jejímž katastru probíhá důlní těžba. Nejvyšší a současně oproti ostatním obcím extrémní hodnoty příjmů z daně z nemovitostí vykazují tedy jen obce,

kteře mají na svém území nějakou významnou stavbu užívanou k podnikatelské činnosti.

Tabulka 15 Ukazatele korelace u daně z nemovitostí pro jednotlivé kategorie obcí

Kategorie obcí	Nezávislá proměnná	Ukazatel		
		Rovnice regresní přímky	Korelační koeficient	Koeficient determinace
Kategorie 1	počet	$y = 1070,5768 - 0,3865 \cdot x$	$r = -0,3005$	$r^2 = 0,0903$
	hustota	$y = 1306,7981 - 8,7461 \cdot x$	$r = -0,4691$	$r^2 = 0,2201$
Kategorie 2	počet	$y = 1158,2252 - 0,4979 \cdot x$	$r = -0,2921$	$r^2 = 0,0853$
	hustota	$y = 1378,2298 - 10,6593 \cdot x$	$r = -0,4497$	$r^2 = 0,2022$
Kategorie 3	počet	$y = 1261,0437 - 0,7108 \cdot x$	$r = -0,3830$	$r^2 = 0,1467$
	hustota	$y = 1448,8768 - 12,2762 \cdot x$	$r = -0,4953$	$r^2 = 0,2453$
Kategorie 4	počet	$y = 1287,212 - 0,6782 \cdot x$	$r = -0,2724$	$r^2 = 0,0742$
	hustota	$y = 1594,2633 - 11,4222 \cdot x$	$r = -0,4376$	$r^2 = 0,1915$
Kategorie 5	počet	$y = 999,1394 - 0,3597 \cdot x$	$r = -0,3326$	$r^2 = 0,1106$
	hustota	$y = 1117,5677 - 5,9632 \cdot x$	$r = -0,5665$	$r^2 = 0,3209$
Kategorie 6	počet	$y = 1211,8038 - 0,4913 \cdot x$	$r = -0,2078$	$r^2 = 0,0432$
	hustota	$y = 1513,5402 - 8,1231 \cdot x$	$r = -0,3060$	$r^2 = 0,0936$

Zdroj: Vlastní zpracování, průměrné hodnoty výnosu daně z nemovitostí v období 2001 – 2008, počet obyvatel v roce 2008, hustota zalidnění v roce 2008.

Průměrný příjem z daně z nemovitostí v období 2001 – 2008 v obcích kategorie 6 činí 811 Kč/obyv. U venkovských obcí z kategorií 1 – 5 to činí 782 Kč/obyv. U obcí v suburbánních zónách, které byly v metodice označeny za nevenkovské, je tak výnos daně z nemovitostí průměrně vyšší.

Shrnutí

Daňové příjmy obcí se odvíjejí od platného zákona o rozpočtovém určení daní. Daňové příjmy tvoří podíl na celostátním výnosu sdílených daní, svěřené daně a poplatky. Od roku 2008 vešla v platnost legislativní změna ohledně rozpočtového určení daní. Došlo k odstranění skokových rozdílů mezi obcemi, podle toho, do které velikostní kategorie obec patří. Tato změna se projevila hlavně zvýšením příjmů menších obcí do 300 obyvatel, takže obcí z kategorie 2 a 3 vzrostly daňové příjmy v průměru o 31 % a 24 %.

Nejméně vzrostl daňový příjem v roce 2008 větším obcím nevenkovské kategorie 6, a to o 13 %.

Podíl místních poplatků na daňových příjmech tvoří průměrně 18 %. Nejvýnosnější poplatky jsou za likvidaci komunálního odpadu a za uložení odpadů, zejména pro obce z kategorie 4 a 6, které se zřejmě zabývají ukládáním odpadů.

4.2 Nedaňové příjmy

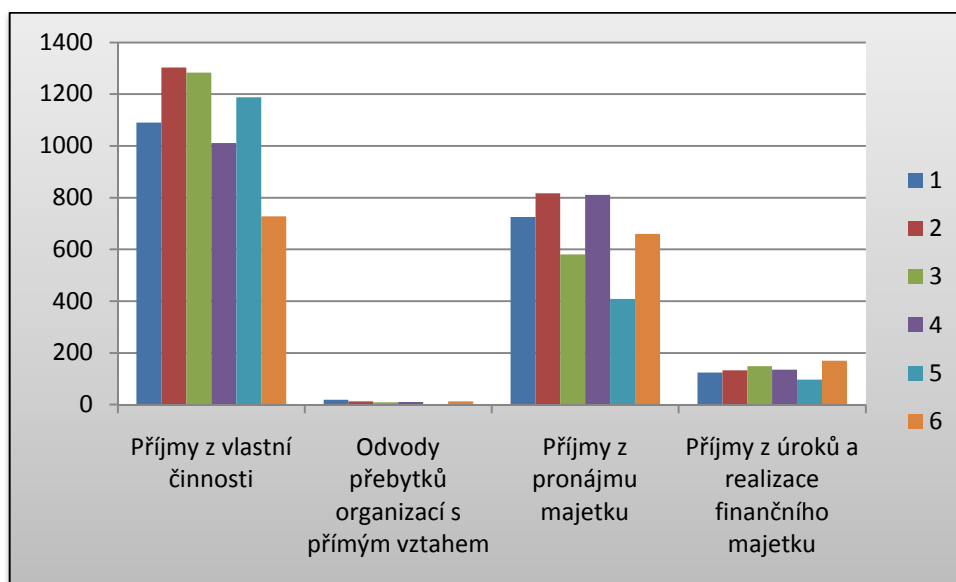
Kromě přerozdělovacích procesů v rámci veřejných financí obce získávají prostředky na uskutečňování svých funkcí i vlastní činností. Rozpočtová skladba nedaňové příjmy dále člení. Mezi příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem řadí příjmy z vlastního podnikání, odvody příspěvkových organizací, příjmy z pronájmu majetku, příjmy z úroků a realizace finančního majetku. Rovněž mezi nedaňové příjmy patří i sankční poplatky, příjmy z prodeje nekapitálového majetku, atd. Tyto však u obcí nabývají většinou jen zanedbatelné výše.

Graf č. 7 zobrazuje nejdůležitější položky průměrných nedaňových příjmů pro jednotlivé kategorie. Je patrné, že pro všechny kategorie obcí je nejvyšším nedaňovým příjmem ten z vlastní činnosti obce. Mezi tyto příjmy patří i uživatelské poplatky. Většina obcí zajišťuje pro své občany některé zpoplatněné služby, jako je poplatek za vodu. Nejde o místní poplatek, jakožto daňový příjem, ale o platbu za užívání nějaké poskytované služby či zboží. Nejvyšších průměrných hodnot dosahují nejmenší venkovské obce kategorií 2 a 3, naopak nejnižší příjmy z vlastní činnosti mají obce v suburbánních zónách (kategorie 4 a 6). Jak je patrné z pohledu níže na kapitálové příjmy obcí, tak tyto obce dosahují vyšších příjmů právě v oblasti kapitálových příjmů. Z toho plyne, že rozdílná struktura příjmů jednotlivých obcí je způsobena nejen prostým rozdílem v počtu obyvatel, který hraje roli při přerozdělování daňových příjmů. Důležitou roli hraje charakteristika populace, její složení, a také vzdálenost od větších měst či odlehlost od dopravní sítě atd. Menší venkovské obce jsou nuceny získávat prostředky jinak než obce v suburbánních zónách, které rozprodávají stavební pozemky pro rozšiřování „satelitů“ velkých měst.

Jen velmi malou část příjmů tvoří odvody přebytků organizací, které mají vůči rozpočtu obce přímý vztah. Jde především o příspěvkové organizace zřizované obcemi, ale jejich primárním účelem není generování zisku, naopak obce mnohdy přispívají na jejich provoz. Nejde o podnikatelské subjekty, ale např. o školy, knihovny atd. Poměrně spolehlivým příjmem pro obce může být příjem z pronájmu jejího majetku. Ale jak je patrné z grafu č. 7, tak podmínky pro pronájem nejsou v každé kategorii obcí stejné, tudíž ani příjmy nejsou vyrovnané. Tento druh příjmu je velmi závislý na konkrétních podmínkách dané obce, jaký majetek vlastní, zda-li ho nepotřebuje pro vlastní potřeby, a zda-li je zájem o pronajmutí takového majetku.

Graf 7 Průměrná výše a struktura nedaňových příjmů obcí dle kategorií

(v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot za období 2001 – 2008.

Jak se vyvíjela průměrná výše nedaňových příjmů obcí v jednotlivých kategoriích obcí zobrazuje tabulka č. 16, která zahrnuje období 2001 – 2008. Zatímco u daňových příjmů vykazovaly všechny kategorie téměř neustálý plynulý nárůst příjmů, u nedaňových příjmů je větší nejistota a objevují se poklesy mezi jednotlivými lety. Jen v letech 2006 a 2007 se všem kategoriím obcí současně zvýšil průměrný nedaňový příjem na obyvatele. Z toho největší relativní zvýšení činilo 26,9 % kategorie 3 v roce 2007. Nejprudší meziroční nárůst nedaňových příjmů o 35,6 % zaznamenala kategorie 5

v roce 2003. V posledním roce 2008 však došlo u všech obcí vyjma suburbánních zón (kategorie 4 a 6) k poklesu průměrných nedaňových příjmů. Tento fakt koresponduje s odlišnou strukturou nedaňových příjmů u těchto kategorií obcí. Nejvyšší propady v nedaňových příjmech zaznamenaly kategorie obcí, které měly nejvyšší příjmy z vlastní činnosti, tedy kategorie 3, 2 a 5.

Tabulka 16 Vývoj průměrných nedaňových příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	2 266,26	2 240,58	1 903,08	2 378,11	1 557,04	1 929,96
2002	2 325,15	2 328,23	1 944,44	2 550,41	1 437,20	2 156,72
2003	2 136,84	2 188,23	1 765,85	2 235,58	1 948,73	1 864,75
2004	2 075,99	2 225,92	1 723,77	2 214,29	1 358,32	1 877,13
2005	2 023,32	2 249,07	1 790,47	2 271,10	1 447,96	1 830,11
2006	2 176,47	2 411,26	1 982,59	2 432,45	1 723,33	1 916,95
2007	2 410,22	2 796,44	2 515,69	2 577,22	2 083,07	2 024,17
2008	2 348,79	2 631,85	2 348,72	2 614,84	1 992,10	2 221,65

Zdroj: Vlastní zpracování.

Shrnutí

Nedaňové příjmy tvoří zejména příjmy z vlastního podnikání obce, odvody příspěvkových organizací, příjmy z pronájmu majetku, z úroků a realizace finančního majetku. Nejvýznamnějším z těchto příjmů je pro obce příjem z vlastní činnosti, kam patří i uživatelské poplatky. U těchto příjmů je velmi patrný rozdíl mezi malými obcemi (kategorie 2 a 3) a obcemi suburbánních zón (kategorie 4 a 6). Malé venkovské obce dosahují nejvyšších průměrných příjmů z vlastní činnosti a obce suburbánních zón naopak nejnižších. Venkovské obce celkově dosahují vyšších nedaňových příjmů než obce nevenkovské. Ty se ale vymykají svým podílem příjmů z úroků a realizace finančního majetku, kde všechny ostatní kategorie převyšují.

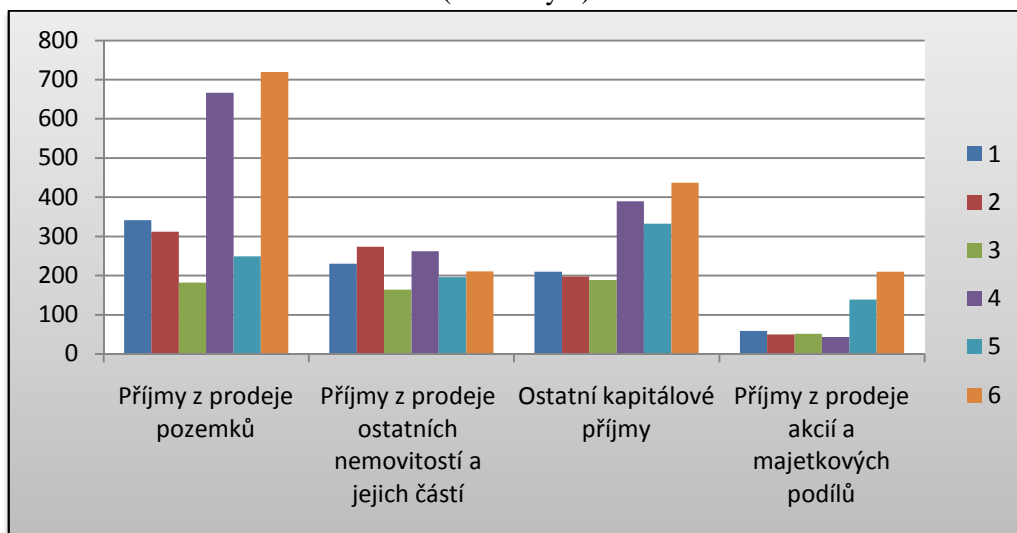
Vývoj nedaňových příjmů není tak plynulý jako u daňových příjmů. V roce 2008 došlo průměrně u všech kategorií k meziročnímu poklesu, vyjma obcí v suburbánních zónách (kategorie 4 a 6), které zaznamenaly růst. Tento rozdíl je způsoben právě odlišnou strukturou.

4.3 Kapitálové příjmy

Kapitálové příjmy tvoří další skupinu příjmů obecních rozpočtů. Kapitálový příjem je jednorázový příjem plynoucí do rozpočtu obce z prodeje dlouhodobého majetku. Z toho vyplývá, že tento druh příjmů je velmi variabilní mezi jednotlivými lety. Průměrné hodnoty těchto příjmů v období 2001 – 2008 zachycuje graf č. 8. Z něj vyplývá, že nejvyššího kapitálového příjmu v přepočtu na obyvatele dosáhly obce v kategorii 6. Nejvíce utržily z prodeje pozemků, ale významné jsou i ostatní kapitálové příjmy. Tyto obce mají také nejvyšší příjem z prodeje akcií a majetkových podílů. Obce označené za venkovské mají tento příjem mnohem nižší. Kapitálový příjem obcí v suburbánních zónách je tak nejen nejvyšší, ale i odlišný svou skladbou. Pouze v příjmech z prodeje ostatních nemovitostí dosahují venkovské obce průměrně vyšších hodnot.

Pro malé obce z kategorie 2 je charakteristické, že nejvyšší příjmy realizují prodejem pozemků a nejnižší prodejem akcií a majetkových podílů. Ještě menší obce kategorie 3 mají nejvyšší ostatní kapitálové příjmy. U venkovských obcí jsou svou výší nadprůměrné především obce v kategorii 4, které tak až na příjem z prodeje akcií a majetkových podílů mají velmi podobnou skladbu kapitálových příjmů jako obce v suburbánních zónách (kategorie 6).

Graf 8 Průměrná výše a struktura kapitálových příjmů obcí dle kategorií
(v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot za období 2001 – 2008.

Vývoj kapitálových příjmů v jednotlivých letech (tabulka č. 17) vykazuje vysokou variabilitu, což odpovídá jejich jednorázovému a neopakovatelnému charakteru. Nejvyšší meziroční index růstu kapitálových příjmů 112,3 % vykazují obce v kategorii 5 v roce 2005, kde je ovšem výpočet ovlivněn nízkým počtem obyvatel v této kategorii. Přestože obce mají pouze omezené množství dlouhodobého majetku, který mohou prodávat a získávat tak kapitálové příjmy, průměrná výše těchto příjmů má tendenci se v období 2001 – 2008 zvyšovat. Svou roli tu hraje hospodářská situace celé ekonomiky, která se odráží v cenách nemovitostí.

Tabulka 17 Vývoj průměrných kapitálových příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	714,15	673,54	459,56	1 172,24	404,60	1 071,52
2002	714,72	712,19	420,66	1 190,74	954,07	1 190,46
2003	792,20	800,78	612,01	1 300,47	906,94	1 501,45
2004	711,53	752,76	454,62	1 277,97	444,94	1 288,89
2005	748,77	784,90	490,13	1 081,18	944,61	1 352,52
2006	910,94	1 043,48	731,85	1 568,25	755,22	2 527,34
2007	1 016,84	836,44	724,48	1 528,43	1 060,53	1 595,11
2008	1 104,23	1 070,49	810,68	1 719,13	1 867,93	2 055,31

Zdroj: Vlastní zpracování.

Shrnutí

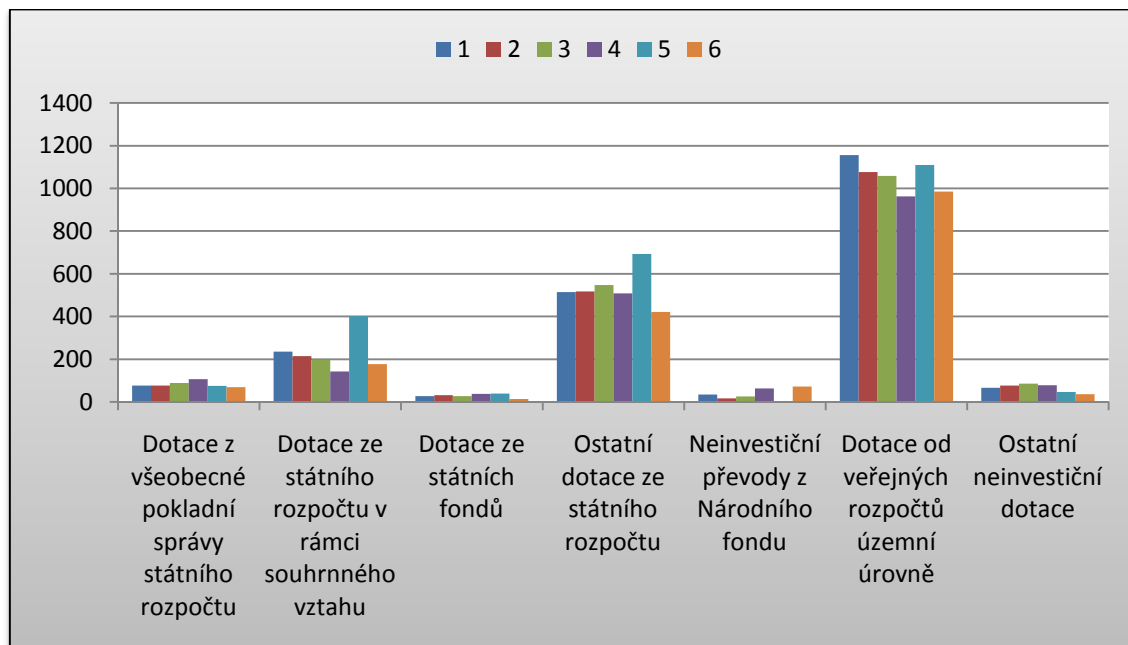
Tento druh příjmů má vysokou variabilitu mezi jednotlivými obcemi i lety. Ve struktuře kapitálových příjmů jsou nejvýznamnější příjmy z prodeje pozemků, ostatní kapitálové příjmy a příjmy z prodeje ostatních nemovitostí. Výrazná je zde však odlišnost struktury i výše příjmů mezi obcemi v suburbánních zónách (kategorie 4 a 6) a ostatními obcemi. Nejvyšších kapitálových příjmů dosahují obce nevenkovské (kategorie 6), ale venkovské obce v suburbánních zónách 2. řádu (kategorie 4) se jim velmi přibližují. Pro nevenkovské obce představuje nezanedbatelný příjem rovněž položka příjmů z prodeje akcií a majetkových podílů. Přestože je dlouhodobý majetek vyčerpatelný, tak má výše kapitálových příjmů tendenci se v období 2001 – 2008 zvyšovat.

4.4 Přijaté dotace

Přijaté dotace do obecních rozpočtů jsou sledovány odděleně z hlediska účelu jejich poskytnutí. Jedná se o neinvestiční a investiční přijaté dotace. Jak již bylo uvedeno výše, stát poskytuje obcím část prostředků na výkon přenesené působnosti, kterou obec na svém území vykonává. Stát může přispívat i na jiné činnosti a funkce obce. V tomto případě se jedná o běžné (neinvestiční) dotace, které pokrývají běžné náklady. Odděleně od těchto prostředků jsou evidovány investiční dotace, které jsou účelově poskytovány na pořízení nějaké konkrétní investice, např. stavbu čističky odpadních vod v obci. Z toho vyplývá, že se u kapitálových dotací jedná většinou o vyšší částky. Jsou poskytovány na nákladnější projekty, na jejichž pořízení by obec z vlastních prostředků nedosáhla. Ale také se v rozpočtech některých obcí nemusí vůbec vyskytnout.

Graf č. 9 zobrazuje výši a strukturu průměrných přijatých neinvestičních dotací jednotlivých kategorií obcí. Neinvestiční dotace se podle rozpočtové skladby dále člení na ty z veřejných rozpočtů ústřední úrovně a z veřejných rozpočtů územní úrovně, převody z vlastních fondů a dotace ze zahraničí. Prvně jmenovaná skupina dotací je v grafu ještě rozčleněna na jednotlivé položky. V průměru za jednotlivé kategorie obcí jsou ale vyšší dotace z veřejných rozpočtů územní úrovně než z ústřední úrovně. Jen u obcí kategorie 5 je tomu naopak. Obce této kategorie vykazují nejvyšší neinvestiční přijaté dotace v přepočtu na obyvatele. Z přijatých neinvestičních dotací z veřejných rozpočtů ústřední úrovně jsou pro obce nejvýznamnější ostatní dotace ze státního rozpočtu a poté dotace ze státního rozpočtu v rámci souhrnného vztahu. Nejnižší dotace obce dostávají ze státních fondů. Dotace z veřejných rozpočtů územní úrovně jsou tvořeny dotacemi od jiných obcí, od krajů a od dobrovolných svazků obcí.

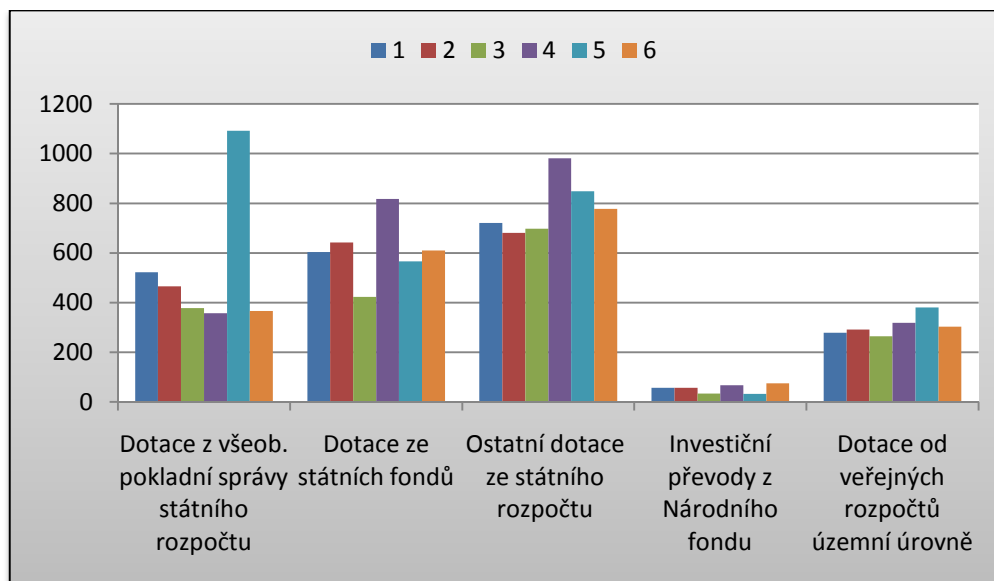
Graf 9 Průměrná výše a struktura přijatých neinvestičních dotací dle kategorií obcí
(v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot za období 2001 – 2008.

Struktura investičních dotací je poněkud odlišná. Přijaté investiční dotace se rovněž dělí na dotace od veřejných rozpočtů ústřední úrovně a územní úrovně. Ty první jsou v grafu č. 10 opět rozčleněny na jednotlivé položky. V případě investičních dotací je zřejmé, že významnější jsou přijaté dotace od veřejných rozpočtů ústřední úrovně. Z těch je však opět nejvyšší průměrný příjem z dotací ze státního rozpočtu. Oproti běžným dotacím zde nabývají na důležitosti i dotace ze státních fondů a z všeobecné pokladní správy státního rozpočtu. Zanedbatelnou položkou jsou stejně jako u běžných dotací převody z Národního fondu. Výše dotací ze státních fondů a ostatních dotací ze státního rozpočtu nabývá nejvyšších průměrných hodnot u obcí kategorie 4, rovněž u obcí suburbánních zón kategorie 6 tvoří tyto položky významnou část příjmů obcí. Nejnižších příjmů z přijatých investičních dotací dosahují malé obce kategorie 3. Může zde však působit i věková struktura obyvatelstva, jelikož tato kategorie vykazuje starší populaci. Nejvyšších kapitálových dotací dosáhly obce kategorie 5, které však u tohoto příjmu vykazují také nejvyšší variabilitu. Vzhledem k nejmenšímu souboru obcí v této kategorii jsou data lehce ovlivnitelná odlehlou hodnotou.

Graf 10 Průměrná výše a struktura přijatých investičních dotací dle kategorií obcí
(v Kč/obyv.)

Zdroj: Vlastní zpracování, z průměrných hodnot za období 2001 – 2008.

Následující tabulka č. 18 se věnuje vývoji neinvestičních dotací v jednotlivých letech a v kategoriích obcí. Je zřejmé, že v období 2001 – 2004 objem běžných dotací vzrůstal, zatímco v roce 2005 se prudce propadl. Příčinu lze najít v metodické změně přerozdělování veřejných prostředků, protože kraje začaly financovat přímo školská zařízení a tyto prostředky již neprocházejí rozpočty obcí. Po tomto propadu příjmy z běžných dotací v dalších letech opět vzrostly, ale již ne na takovou úroveň. Nicméně v posledních čtyřech letech se viditelně projevuje, že obce suburbánních zón (kategorie 6) dosahují průměrně nejnižších příjmů z běžných dotací. To lze zdůvodnit tím, že vykazují naopak nejvyšší vlastní kapitálové příjmy. Příjmy těchto obcí tedy odpovídají současnému trendu snažení se o vyšší finanční a hospodářskou soběstačnost obcí. Nejvyšších příjmů z neinvestičních dotací dosáhly obce v kategorii 1 v roce 2003 a 2004.

Tabulka 18 Vývoj průměrných běžných dotací dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	1 395,87	1 345,54	1 269,68	1 265,43	1 719,61	1 145,53
2002	1 941,80	1 759,44	1 785,17	1 905,71	2 445,17	1 852,80
2003	4 710,51	3 987,97	4 070,94	4 086,94	4 118,47	4 241,33
2004	4 548,89	4 201,22	4 007,27	3 665,21	4 452,91	3 704,98
2005	899,00	921,12	981,60	858,79	1 264,05	699,71
2006	1 223,47	1 215,65	1 384,42	1 225,83	2 190,06	1 029,94
2007	1 066,50	1 194,76	1 360,90	1 072,17	1 442,66	770,88
2008	1 190,55	1 437,14	1 365,61	1 272,33	1 292,31	843,09

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vývoj kapitálových dotací v jednotlivých letech je zachycen v tabulce č. 19, která umožňuje i srovnání průměrných příjmů z investičních dotací mezi jednotlivými kategoriemi obcí. Přestože kapitálové dotace mají jednorázový charakter, tak v jejich vývoji se neprojevují takové výkyvy, i když ani jednoznačný růstový trend jako třeba u daňových příjmů. Nejvyšších průměrných příjmů z kapitálových dotací dosáhly všechny kategorie obcí, kromě kategorie 5, v roce 2006. U kategorie 5 tomu tak je až v roce 2007. V roce 2008 však došlo k poklesu těchto příjmů u všech obcí až na malé obce z kategorie 2 a 3. To bylo navíc spojeno s vysokou inflací. Výše kapitálových dotací je variabilní spíše v čase než mezi jednotlivými kategoriemi obcí. Hlavně výše nenárokových dotací se odvíjí od aktuální situace, kolik prostředků mají ministerstva a fondy k dispozici.

Tabulka 19 Vývoj průměrných kapitálových dotací dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	1 252,23	1 390,52	1 041,60	1 620,44	2 448,82	1 401,51
2002	1 806,05	1 654,44	1 424,01	2 424,83	2 702,66	1 662,80
2003	2 290,37	2 340,81	1 332,52	2 569,00	3 582,36	2 346,98
2004	2 564,07	2 350,64	2 028,28	2 876,84	3 407,14	2 205,32
2005	2 101,21	2 020,76	1 846,46	2 948,16	1 811,67	2 320,29
2006	3 357,81	2 902,73	2 660,18	3 659,80	3 710,65	2 912,35
2007	2 301,36	2 200,36	2 001,92	2 536,52	4 889,03	2 205,26
2008	1 954,35	2 417,24	2 252,54	1 857,10	1 544,66	2 073,22

Zdroj: Vlastní zpracování.

U přijatých dotací byla také prověřena závislost výše příjmů z přijatých dotací na počtu obyvatel v obci. Ukazatele korelace shrnuje tabulka č. 20. Pro všechny uvedené kategorie obcí platí, že mají pozitivní sklon regresní přímky. To vyplývá z kladné směrnice přímky. Lze tedy tvrdit, že s rostoucím počtem obyvatel, roste i výše dotací na obyvatele. Z porovnání venkovských a nevenkovských obcí je patrné, že větší lineární závislost (vyšší stupeň korelační závislosti) je u venkovských obcí. U všech obcí platí, že kapitálové dotace vykazují vyšší korelační závislost než běžné dotace. To značí, že u menších obcí dosahují kapitálové dotace průměrně nižších částek. Výsledek je ovlivněn tím, že u těchto obcí se neobjevují příjmy z kapitálových dotací každoročně. Některé obce nedosahují za celé období žádného příjmu z kapitálových dotací. Ve všech případech se jedná u přijatých dotací jen o nízký stupeň korelační závislosti na počtu obyvatel.

Tabulka 20 **Ukazatele korelace přijatých dotací**

Kategorie obcí	Závislá proměnná (dotace)	Ukazatele		
		Rovnice regresní přímky	Korelační koeficient	Koeficient determinace
Venkovské obce (kategorie 1 – 5)	Investiční	$y = 1514,9871 + 0,9084 \cdot x$	$r = 0,0933$	$r^2 = 0,0087$
	Neinvestiční	$y = 1282,7314 + 1,0041 \cdot x$	$r = 0,1778$	$r^2 = 0,0316$
Nevenkovské obce (kategorie 6)	Investiční	$y = 1622,2317 + 0,6015 \cdot x$	$r = 0,0728$	$r^2 = 0,0053$
	Neinvestiční	$y = 1082,7915 + 0,8686 \cdot x$	$r = 0,1354$	$r^2 = 0,0183$

Zdroj: Vlastní zpracování, průměrné hodnoty v období 2001 – 2008.

Shrnutí

V případě běžných dotací jsou nejdůležitějším zdrojem veřejné rozpočty územní úrovně, které jsou tvořeny dotacemi od jiných obcí, od krajů a od dobrovolných svazků obcí. Ve vývoji běžných dotací došlo k výraznému poklesu v roce 2005. Příčinu lze najít v metodické změně přerozdělování veřejných prostředků, protože kraje začaly financovat přímo školská zařízení a tyto prostředky již neprocházejí rozpočty obcí. Nejvyšších příjmů z běžných dotací dosahovaly obce v roce 2004, pak se již dotace na takovou úroveň nevrátily. Venkovské obce dosahují průměrně vyšších příjmů z běžných

dotací než obce nevenkovské z kategorie 6. Ve struktuře příjmů této kategorie podíl běžných dotací postupně klesá.

V případě investičních dotací jsou významnější přijaté dotace od veřejných rozpočtů ústřední úrovně, hlavně příjem z dotací ze státního rozpočtu. Strukturou kapitálových dotací se opět velmi podobají obce suburbánních zón (kategorie 4 a 6), ovšem venkovské obce (kategorie 4) dosahují průměrně vyšších dotací než obce nevenkovské (kategorie 6). Průměrně nejnižších investičních dotací dosahovaly v tomto období nejmenší obce, které obsahuje kategorie 3. Vliv na to může mít patrně i jejich nepříznivá věková struktura.

U kapitálových dotací je jejich výše velmi variabilní spíše v čase než mezi jednotlivými kategoriemi obcí. Hlavně výše nenárokových dotací se odvíjí od aktuální situace, kolik prostředků mají jednotlivá ministerstva a fondy k dispozici. U těchto příjmů není tak patrný rostoucí trend.

4.5 Porovnání vývoje příjmů a výdajů obcí

Po bližší analýze všech skupin příjmů je možné zhodnotit vývoj celkových příjmů jednotlivých kategorií obcí i z hlediska jejich vazby na salda obecních rozpočtů. Příjmy a výdaje obecního rozpočtu si nemusí být vždy rovny. Podle druhového třídění rozpočtové skladby existují ještě položky Financování (třída 8), které slouží k vyrovnání bilance rozpočtu. Tyto položky řeší využití přebytku rozpočtu nebo uhrazení schodku (půjčky, úvěry).

Jak shrnuje tabulka č. 21, vývoj celkových příjmů jednotlivých kategorií obcí odpovídá vývoji jednotlivých skupin příjmů. V období 2001 – 2007 dosahovala nejnižších průměrných příjmů kategorie 3, která obsahuje nejmenší obce. Kategorie 2 obsahuje rovněž menší obce, ale hodnota mediánu je o 30 obyvatel vyšší. Tomu odpovídá, že výše celkových příjmů je průměrně 2. nejvyšší. Pak došlo vlivem změny rozpočtového určení daní k obratu a tyto obce dosáhly nejvyšších průměrných příjmů.

Tabulka 21 Vývoj celkových příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	10 941,37	10 924,26	9 793,76	12 080,71	11 558,37	11 131,26
2002	12 837,44	12 351,17	11 339,47	14 489,78	13 344,67	13 169,02
2003	16 409,13	15 675,69	13 914,68	17 354,64	16 671,47	16 726,33
2004	16 953,18	16 364,15	14 910,40	17 491,60	16 529,76	16 340,31
2005	13 544,05	13 547,83	12 466,62	15 309,16	12 741,45	14 215,13
2006	15 392,77	15 167,36	14 129,19	16 995,80	15 777,60	16 411,38
2007	15 091,94	15 218,60	14 546,75	16 329,47	17 521,04	15 233,97
2008	16 381,00	18 306,97	16 614,39	17 656,78	16 153,08	16 970,03

Zdroj: Vlastní zpracování.

Výše popsaný propad přijatých dotací v roce 2005 se projevil na celkových příjmech poklesem o 13 – 23 %. Nejméně se to projevilo u nevenkovských obcí kategorie 6 a nejvíce u obcí z kategorie 5, které mají nejvyšší podíl přijatých dotací. Tento pokles příjmů byl provázen i poklesem výdajů obecních rozpočtů, jak uvádí tabulka č. 22. Průměrně poklesly výdaje jednotlivým kategoriím v rozmezí 15 – 30 %. V tomto roce tedy došlo v průměru u všech kategorií obcí současně k poklesu příjmů i výdajů, přičemž výdaje poklesly v průměru o 3,98 % více. Na saldech obecních rozpočtů se to projevilo dosažením přebytku v průměru za všechny kategorie.

V období před tímto poklesem dotačních příjmů vykazují obecní rozpočty převážně schodkové hospodaření. Jen v pěti případech je dosaženo nízkého průměrného přebytku rozpočtu. V roce 2006 dosahuje průměrného přebytku jen kategorie 2, ale v období 2007 – 2008 již v průměru všechny kategorie vykazují příjmy přesahující výdaje. Zvyšující se příjmy (převážně daňové) obecních rozpočtů tak přispěly k vylepšení finanční situace obcí a utlumily jejich potřebu zadlužování. Nejvyššího průměrného přebytku v roce 2008 dosahují kategorie 4, 6 a 1. Kategorie 2 a 3 obsahující menší obce tak vykazují v průměru vysoké příjmy, ale nejnižší přebytky rozpočtů. Tyto obce tudíž zvýšení příjmů využily nejvíce a tempo růstu výdajů v tomto roce překročilo tempo růstu příjmů. Z toho lze usuzovat, že důvody, které vedly k legislativní změně rozpočtového určení daní ve prospěch menších obcí, byly opodstatněné. Obce takto získané prostředky ještě tentýž rok i vydaly, a to ve větší míře než větší obce.

Obce nevenkovského charakteru z kategorie 6 se jeví dle průměrných hodnot příjmů a výdajů v jednotlivých letech jako nejméně závislé na dluhovém financování. Jen v roce 2001 a 2004 jsou v průměru za tuto kategorii výdaje na osobu vyšší než příjmy. Kromě těchto let průměrného schodku kategorie 6 a kromě roku 2008, kdy dosáhla kategorie 4 nejvyššího průměrného přebytku, dosahují obce této kategorie nejvyšších průměrných přebytků na obyvatele.

Tabulka 22 Vývoj celkových výdajů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)

Rok	Kategorie obcí					
	1	2	3	4	5	6
2001	11 295,16	11 029,91	10 086,30	12 420,25	12 099,90	11 286,89
2002	13 053,78	12 675,05	11 530,01	14 847,20	13 333,29	13 063,48
2003	16 539,37	15 874,86	13 901,70	17 467,37	17 831,98	16 689,68
2004	17 250,44	16 320,61	15 038,28	17 936,82	17 890,84	16 676,00
2005	13 104,64	13 164,74	12 188,75	15 243,49	12 508,41	13 581,71
2006	15 620,39	15 105,57	14 162,75	17 094,17	16 151,66	15 490,17
2007	14 349,95	14 260,82	13 691,81	15 704,22	17 182,98	14 261,42
2008	15 283,64	17 678,45	15 851,77	16 503,92	15 301,56	15 855,35

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.6 Diskuse

Obdobnou analýzu příjmů obcí provedl i Jílek (2008). Jednalo se o soubor malých obcí s počtem obyvatel menším než 2 000. Analýza příjmů v druhovém členění byla provedena pro 622 obcí Jihočeského kraje a pak i podrobněji po výběrový soubor 216 obcí z okresů České Budějovic (kromě magistrátního města České Budějovice), Český Krumlov a Prachatice. V této práci bylo pracováno s 8 velikostními kategoriemi obcí.

Přestože sestavil podle velikosti poměrně malé skupiny obcí, tak fiskálně se zdají být velmi různorodé. Hodnoty variačních koeficientů, které vypovídají o variabilitě jednotlivých příjmů v kategoriích, jsou vyšší než v kategoriích venkovských obcí. Platí, že nejvariabilnějšími příjmy jsou kapitálové příjmy a kapitálové dotace.

U nedaňových příjmů se obě práce shodují, že vyšší příjmy z vlastní činnosti jsou schopny generovat menší obce. U kapitálových příjmů popisuje Jílek (2008) v roce

2005, že menší obce dosahují nejvyšších příjmů z prodeje pozemků, zatímco větší obce nad 2 000 obyvatel z prodeje ostatních nemovitostí. Ostatní kapitálové příjmy nedosahují významné výše. V průměrné struktuře příjmů menších venkovských obcí v období 2001 – 2008 však příjmy z prodeje pozemků takto nepřevládají. Tyto obce realizují příjmy z prodeje pozemků, z prodeje ostatních nemovitostí i ostatní kapitálové příjmy a rozdíl v jejich výši není tak markantní. Nejvyšších příjmů z prodeje pozemků a z ostatních kapitálových příjmů dosahují obce větší, které navíc mají rozrůstající se charakter.

Vzhledem k tomu, že strukturu a výši přijatých neinvestičních dotací zkoumal Jílek (2008) pro rok 2005, zaznamenal je ve velmi nízkých hodnotách. V tomto roce byly z hlediska období 2001 – 2008 na nejnižší úrovni. U investiční dotací je za delší období patrný větší význam investičních dotací ze státních fondů i z všeobecné pokladní správy státního rozpočtu, i když nejvyšší položku představují shodně ostatní dotace ze státního rozpočtu. Kapitálové dotace jsou vysoce variabilním příjmem v rozpočtu obce.

5 Závěr

Z provedené analýzy údajů o příjmech venkovských obcí vyplývá, že na ně působí stejné legislativní vlivy jako na ostatní obce, které obecně nemají venkovský charakter. Nejvýznamnějším příjmem rozpočtů obcí je podíl na sdílených daních, který se odvíjí od aktuálního celostátního výnosu z těchto daní a rozpočtovém určení daní. Při stanovení výše podílu na sdílených daních pro konkrétní obec nemá faktor lokace obce na venkově žádný význam. Hlavní roli zde hraje výkon přenesené působnosti, s jejíž mírou souvisí i prostředky plynoucí do rozpočtu obcí. Podle tohoto principu tedy větší obce dosahují vyššího podílu na sdílených daních. Tento rozdíl se však u zkoumaného souboru obcí nejeví nijak významný. Ve sledovaném období se podíl daňových příjmů na celkových příjmech obcí zvyšuje, což zvyšuje jejich finanční soběstačnost a pravomoc v rozhodování, protože tyto příjmy mají neúčelový charakter. Vzhledem ke změně rozpočtového určení daní z roku 2008, která přinesla zvýšení příjmů zejména menších obcím do 300 obyvatel, se snižuje disproporce daňových výnosů mezi obcemi.

Z hlediska diskutované problematiky financování malých obcí je nutné uvést, že ve sledovaném období vykazují menší obce skutečně průměrně nižší příjmy než ostatní obce. Přestože se u nich jeví jako relativně výnosnější nedaňové příjmy z vlastní činnosti i místní poplatky, tak v průměru jsou u těchto obcí nižší hodnoty z daňových a kapitálových příjmů i z celkových přijatých dotací. Částečně je to způsobeno zmiňovaným přerozdělováním sdílených daní i neinvestičních dotací na principu výkonu přenesené působnosti, která je u menších obcí pochopitelně v menší míře. Ale podstatnou vlastností kategorií, do kterých podle metodiky patří převážně menší obce, je i úbytek či stagnace počtu obyvatel. Tyto obce tudíž nemají pro vytváření příjmů stejné podmínky jako rozrůstající se velké obce. Průměrně nejvyšších příjmů dosahují v období 2001 – 2008 právě obce s výrazným migračním ziskem obyvatel a navíc v blízkosti větších měst, venkovské obce v kategorii „Obce suburbánních zón 2. řádu“.

Obce nacházející se v suburbánních zónách větších měst, jež jsou v této práci považované za nevenkovské, se strukturou příjmů významně liší od venkovských obcí. Je to patrné zejména u nedaňových příjmů z vlastní činnosti, u kapitálových příjmů i u

běžných dotací. Tyto obce generují průměrně vyšší kapitálové příjmy než obce venkovské, ale dosahují nejnižších běžných dotací a jejich význam pro tyto obce se v daném období postupně snižoval. Obce zařazené do venkovské kategorie „Obce suburbánních zón 2. řádu“ se strukturou i výší svých příjmů přibližují těmto nevenkovským obcím. Nejde jen o velikost nebo polohu těchto obcí, ale důležitým faktorem, který vede k podobě fiskálních ukazatelů těchto obcí, je charakteristika jejich populačního vývoje. Tyto obce vykazují migrační zisk obyvatel, který souvisí i s rozvíjející se výstavbou. Jedná se tedy o rozrůstající se obce v suburbánních zónách.

Z toho plyne, že u použité metodiky vymezení venkovských obcí, je z fiskálního hlediska patrný nedostatek. Obce zařazené do kategorie „Obce suburbánních zón 2. řádu“ by bylo vhodné podrobit bližší sociologické a ekonomické analýze. Provedená analýza příjmů nasvědčuje tomu, že by patrně došlo k vyčlenění obcí, které venkovský charakter nemají.

Summary

This thesis on the analysis of incomes of rural municipalities will assess the amount, structure and dynamics of the incomes of rural municipalities in the Czech Republic. Incomes are analyzed in the period 2001 – 2008 and are divided into tax, non-tax, capital and received subsidies. The thesis presents the theoretical basis for the analysis, particularly for the legislative influences that cause changes in incomes of municipal budgets. The central character of municipal budgets as tax revenues that are derived from existing law on budgetary determination of taxes. Tax revenues of municipalities consist of shared taxes, entrusted taxes and local fees. The most significant change in tax revenues occurred in 2008, which increased income, especially in smaller communities. In terms of structure are the most significant tax revenues from shared taxes. Non-tax revenues mainly comprise revenues from their business. Capital incomes follow from sale of fixed assets and it is the smallest share of the total incomes. The second most important income are received subsidies. They are divided according to the purpose of investment and common.

Rural municipalities are divided into five categories because of comparison. And there is also introduced one category of non-rural municipalities. The analysis of incomes shows that municipalities in the suburban zones have a different structure of their income.

Keywords: financing of regional self-governing units, income of rural municipalities, tax revenues, received subsidies.

JEL Code: H71

Přehled literatury

BINEK, J. a kol., 2007. Venkovský prostor a jeho oživení. Brno: Georgetown, 144s. [cit. 16. 2. 2012]. Dostupné z: <<http://www.garep.cz/publikace/venkovsky-prostor-a-jeho-oziveni.pdf>>.

ČERMÁKOVÁ, A., STŘELEČEK, F., 1995. Statistika I. České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 80-7040-126-5.

FALTOVÁ LEITMANOVÁ, I., a kol., 2009. Vymezení venkova jako primární východisko pro adekvátní řešení jeho rozvoje. *Acta Universitatis Bohemiae Meridionales* : vědecký časopis pro ekonomiku, řízení a obchod, roč. 2009/3, č. 3, s. 45-56, ISSN 1212-3285.

JÍLEK, M., 2008. Fiskální decentralizace, teorie a empirie. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 428 s. ISBN 978-80-7357-355-3.

KINŠT, J., 2002. Rozpočtová skladba v roce 2003 a praktické příklady. Praha: Pragoeduca. 204 s. ISBN 978-80-7310-006-3.

KLUFOVÁ, R., FALTOVÁ LEITMANOVÁ, I., a kol., 2011. Typologie venkovských obcí na základě jejich populačního vývoje. In: *Sborník z mezinárodní vědecké konference Inproforum 2011 „Globální ekonomická krize – regionální dopady“*. C. Budějovice: Jihočeská univerzita v C. Budějovicích, Ekonomická fakulta. [cit. 3. 3. 2012]. ISBN 978-80-7394-316-5. Dostupné z: <<http://www.ef.jcu.cz/research-cs/konference/archiv/konference-inproforum-2011/sbornik-z-konference-inproforum-2011>>.

Míra inflace. Český statistický úřad. [cit. 10. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace>.

OECD. 1994. Creating rural indicators for shaping territorial policy. OECD.

PEKOVÁ, J., 2004. Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha: Management Press, 376 s. ISBN 80-7261-086-4.

PEKOVÁ, J., 2011. Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-614-1.

PERLÍN, R., 1998. Venkov, typologie venkovského prostoru. [cit. 21. 10. 2011]. Dostupné z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>>.

PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. 2010. Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115, č. 2, s. 161 – 187, ISSN 1212-0014.

PROVAZNÍKOVÁ, R., 2007. Financování měst, obcí a regionů, teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 280 s. ISBN 978-80-247-2097-5.

Příloha k vyhlášce č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě.

Zákon č. 218/2000 Sb., o obcích (obecním zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 243/2000 Sb., v pozdějším znění, o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní).

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam tabulek a grafů

- Tabulka 1 Podíl daní na daňových příjmech obcí v letech 2007 - 2008
- Tabulka 2 Četnost venkovských obcí v ČR v roce 2005 a počet jejich obyvatel
- Tabulka 3 Četnost venkovských obcí podle stanovených kategorií
- Tabulka 4 Charakteristika velikosti obcí v jednotlivých kategoriích (v počtu obyvatel)
- Tabulka 5 Vývoj počtu obyvatel podle kategorií obcí
- Tabulka 6 Vývoj inflace v ČR (v %)
- Tabulka 7 Vývoj průměrných příjmů venkovských obcí na obyvatele (v Kč)
- Tabulka 8 Variační koeficienty příjmů na obyvatele dle kategorií obcí (v %)
- Tabulka 9 Charakteristika variabilita celkových příjmů obcí dle kategorií (v Kč/obyv.)
- Tabulka 10 Kruskal-Wallisův test průměrných příjmů na obyvatele dle kategorií obcí
- Tabulka 11 Kruskal-Wallisův test příjmů na obyv. dle kategorií obcí v roce 2008
- Tabulka 12 Vývoj průměrných daňových příjmů na obyvatele dle kategorií obcí (v Kč)
- Tabulka 13 Meziroční vývoj průměrných daňových příjmů na obyv. dle kategorií obcí
- Tabulka 14 Ukazatele korelace u daně z nemovitostí
- Tabulka 15 Ukazatele korelace u daně z nemovitostí pro jednotlivé kategorie obcí
- Tabulka 16 Vývoj průměrných nedaňových příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
- Tabulka 17 Vývoj průměrných kapitálových příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
- Tabulka 18 Vývoj průměrných běžných dotací dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
- Tabulka 19 Vývoj průměrných kapitálových dotací dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
- Tabulka 20 Ukazatele korelace přijatých dotací
- Tabulka 21 Vývoj celkových příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
- Tabulka 22 Vývoj celkových výdajů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
-
- Schéma 1 Struktura příjmů územního rozpočtu
- Schéma 2 Základní druhové rozdělení příjmů
-
- Graf 1 Vývoj nominálních a reálných příjmů venkovských obcí (v Kč/obyv.)
- Graf 2 Průměrná struktura příjmů dle kategorií obcí (v Kč/obyv.)
- Graf 3 Vývoj průměrných daňových příjmů na obyvatele dle kategorií obcí (v Kč)

Graf 4 Průměrná výše příjmů obcí z místních poplatků dle kategorií obcí v roce 2008

Graf 5 Korelace daně z nemovitosti a počtu obyvatel (v Kč/obyv.)

Graf 6 Korelace daně z nemovitostí a hustoty obyvatel na km² (v Kč/obyv.)

Graf 7 Průměrná výše a struktura nedaňových příjmů obcí dle kategorií

Graf 8 Průměrná výše a struktura kapitálových příjmů obcí dle kategorií

Graf 9 Průměrná výše a struktura přijatých neinvestičních dotací dle kategorií obcí

Graf 10 Průměrná výše a struktura přijatých investičních dotací dle kategorií obcí